

**Часопис
Київського університету
інтелектуальної власності
та права**

Випуск 5

**Видавничий дім
«Гельветика»
2024**

КООРДИНАТОР ПРОЄКТУ

Ківалов Сергій Васильович – доктор юридичних наук, професор, президент Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Фелик Василь Іванович – доктор юридичних наук, професор, ректор Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

НАУКОВИЙ РЕДАКТОР, ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Тильчик В'ячеслав В'ячеславович – доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР

Микитчик Олександр Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Борodin Іван Лук'янович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»; **Бортник Надія Петрівна** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та конституційного права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова; **Галуцько Валентин Васильович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»; **Гулієв Аріф Джаміль огли** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»; **Воробей Петро Адамович** – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»; **Кваша Оксана Олександрівна** – доктор юридичних наук, професор, вчений секретар Інституту держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України; **Француз-Яковець Тетяна Анатоліївна** – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного, міжнародного права та публічно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»; **Сидор Вікторія Дмитрівна** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного, міжнародного права та публічно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»; **Матвійчук Валерій Костянтинович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»; **Лемеха Ростислав Ігорович** – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри медичного права Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького; **Тильчик Ольга Віталіївна** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Університету Барселони (Барселона, Іспанія); **Мельник Володимир Петрович** – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного, міжнародного права та публічно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія».

Журнал схвалено до друку Вченою радою Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол засідання № 9 від 31.05.2024 р.)

Науковий журнал «Часопис Київського університету інтелектуальної власності та права»
zareestrovаний Міністерством юстиції України
(свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 24217-14057P від 31.07.2019)

Офіційний сайт видання:

<https://journals.nuoua.od.ua/index.php/chasopyskiivp>

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

© Київський університет інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
2024

© Оформлення «Видавничий дім «Гельветика», 2024

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32782/chasopyskiivp/2024-5-1>

Бабіков Олександр Петрович,
кандидат юридичних наук,
професор кафедри кримінального права та процесу
Київського авіаційного університету,
керуючий партнер АО «DEFENSORES»
ORCID ID: 0000-0003-4003-5198

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ З ІНШОЮ МЕТОЮ, – МЕЖІ ДОПУСТИМОГО

У статті розглянуто деякі аспекти запровадженого у кримінальному процесуальному законодавстві механізму використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій (НС(Р)Д) в іншому кримінальному провадженні або з іншою метою.

Автором наголошено, що негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному процесуальному законодавстві розглядаються як виняткові, що можуть проводитися лише у випадках, коли у інший спосіб одержати інформацію неможливо, з дотриманням певних умов, гарантій передбачених чинним законодавством.

На підставі судової практики ЄСПЛ та національних судів досліджено загальні засади, причини та умови забезпечення передбачених гарантій, спрямованих на досягнення балансу інтересів держави та прав і свобод людини.

Автором зокрема вказано, що право сторони обвинувачення використати результати НС(Р)Д, що містять інформацію про кримінальне правопорушення, яке не розслідується у провадженні, в якому такі НС(Р)Д проводилися, передбачене у ст. 257 КПК України і обмежене запровадженням судовим контролем. Загальне правило, визначене зазначеною статтею передбачає, що будь-яка інформація, що не стосується кримінального правопорушення, що є предметом досудового розслідування у кримінальному провадженні, в якому проводилися НС(Р)Д, в результаті яких її було одержано, передбачає необхідність попереднього звернення прокурора до слідчого судді з клопотанням. Слідчий суддя зобов'язаний крім іншого, дослідити законність одержання такої інформації, достатність підстав, що вказують на ознаки іншого кримінального правопорушення.

Встановлено, що вказана прогалина у законодавстві є передумовою для зловживань слідчими та прокурорами під час отримання дозволів на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також їх безпосереднього проведення та застосовування результатів як доказів у кримінальних провадженнях.

Крім того, автор запропонував запровадження механізму контролю за зберіганням, використанням та знищенням інформації, одержаної під час проведення негласних заходів, якщо вона не підлягає використанню в інтересах кримінального судочинства, розробленням та запровадженням чітких критеріїв можливості використання інформації, одержаної внаслідок проведення негласних заходів.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, КПК України, протокол НС(Р)Д, кримінальна відповідальність, злочин.

Babikov Oleksandr. Use of the results of covert investigative (detective) actions for other purposes - the limits of what is permissible

The article examines some aspects of the mechanism introduced in the criminal procedure legislation for using the results of covert investigative (detective) actions in another criminal proceedings or for another purpose.

The author emphasises that covert investigative (detective) actions in criminal procedure legislation are considered to be exceptional and may be carried out only in cases where it is impossible to obtain information in any other way, subject to certain conditions and guarantees provided for by current legislation.

Based on the case law of the ECHR and national courts, the author examines the general principles, reasons and conditions for ensuring the guarantees provided for, aimed at achieving a balance between the interests of the State and human rights and freedoms.

In particular, the author points out that the right of the prosecution to use the results of covert investigative (detective) actions containing information about a criminal offence which is not being investigated in the proceedings in which such covert investigative (detective) actions were conducted is provided for in Article 257 of the CPC of Ukraine and is limited by the introduced judicial control. The general rule set out in this article provides that any information not related to a criminal offence that is the subject of a pre-trial investigation in criminal proceedings in which covert investigative (detective) actions were conducted, as a result of which it was obtained, requires a prior request from the prosecutor to the investigating judge. The investigating judge is obliged, among other things, to investigate the legality of obtaining such information, the sufficiency of the grounds indicating signs of another criminal offence.

It is established that this gap in the legislation is a prerequisite for abuse by investigators and prosecutors when obtaining permits for covert investigative (detective) actions, as well as for their direct conduct and use of the results as evidence in criminal proceedings.

In addition, the author proposes to introduce a mechanism for controlling the storage, use and destruction of information obtained during covert actions, if it is not to be used in the interests of criminal proceedings, and to develop and implement clear criteria for the possibility of using information obtained as a result of covert actions.

Key words: *covert investigative (detective) actions, CPC of Ukraine, protocol of covert investigative (detective) actions, criminal liability, crime.*

Вступ. Негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному процесуальному законодавстві розглядаються як виняткові, що можуть проводитися лише у випадках, коли у інший спосіб одержати інформацію неможливо, з дотриманням певних умов, гарантій та в порядку, передбаченому Главою 21 КПК України і низкою підзаконних нормативних актів. Засади використання результатів НС(Р)Д в інших цілях або передання одержаної під час їх проведення інформації в інше провадження або з іншою метою також розглядаються як надзвичайно важливі умови з точки зору забезпечення балансу інтересів держави та приватності особи і запровадження судового контролю у цій сфері спрямоване на обмеження можливостей сторони обвинувачення щодо використання інформації, одержаної під час проведення негласних заходів в інших сферах. Поряд з цим, низка питань, що пов'язані з умовами та порядком використання такої інформації залишаються спірними. Особливо коли це стосується виділення та об'єднання кримінальних проваджень, зміни кваліфікації кримінального правопорушення, закриття кримінального провадження за фактом, в якому одержувалися дозволи слідчого судді або використання легалізованих матеріалів в адміністративному або дисциплінарному провадженнях.

Мета та завдання є дослідження з метою надання науково обґрунтованих рекомендацій, загальних засад, критеріїв оцінки, запроваджених у практиці ЄСПЛ та практики ВС щодо можливості використання результатів НС(Р)Д з іншою метою: 1) в інтересах кримінального судочинства, але іншому провадженні; 2) в інших інтересах, не пов'язаних з кримінальним судочинством.

Методи дослідження. Зважаючи на комплексність поставленого питання, використано такі методологічні підходи, як діалектичний, порівняльний, системний, функціональний методи, метод узагальнення, аналізу, та інші загальнонаукові й спеціально-правові методи дослідження.

Результати дослідження. Практикою Європейського суду з прав людини, зокрема у справі «Раманаускас проти Литви» ЄСПЛ сформовано загальний підхід, що докази, одержані за допомогою застосування спеціальних методів розслідування, можуть вважатися допустимими лише за умови наявності адекватних і достатніх гаран-

тій проти зловживань, зокрема чіткого та передбачуваного порядку санкціонування, здійснення відповідних оперативно-слідчих заходів та контролю за ними.

Право сторони обвинувачення використати результати НС(Р)Д, що містять інформацію про кримінальне правопорушення, яке не розслідується у провадженні, в якому такі НС(Р)Д проводилися, передбачене у ст. 257 КПК України [1] і обмежене запровадженням судовим контролем.

Загальне правило, визначене зазначеною статтею передбачає, що будь-яка інформація, що не стосується кримінального правопорушення, що є предметом досудового розслідування у кримінальному провадженні, в якому проводилися НС(Р)Д, в результаті яких її було одержано, передбачає необхідність попереднього звернення прокурора до слідчого судді з клопотанням. Слідчий суддя зобов'язаний крім іншого, дослідити законність одержання такої інформації, достатність підстав, що вказують на ознаки іншого кримінального правопорушення.

В Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні (п.п. 4.3.1, 4.3.2) [2] (далі Інструкція) з досліджуваного питання деталізовано лише аспекти, пов'язані зі складанням протоколу, що містить такі відомості, направлення його прокурору, підготовки та узгодження клопотання, адресованого слідчому судді.

При цьому, ні КПК ні Інструкцією не передбачено гарантій, запобіжних механізмів, що унеможливають використання результатів НС(Р)Д, з яких знято гриф секретності, з іншою метою, не пов'язаною з кримінальним судочинством, зокрема в адміністративних, господарських, цивільних чи дисциплінарних справах або кримінальних провадженнях про менш тяжкі злочини, проступки.

Запровадженому кримінальним процесуальним законодавством механізму використання результатів НС(Р)Д присвячено низку наукових праць Л.І. Аркушою, Р.І. Балутюю, О.М. Дроздовим, Є.Д., Крет Г.Р., Лукянчиковим, Д.Б. Сергеевою, С.Б. Фомінім, Р.М. Шехавцовим, та іншими вітчизняними науковцями. Проте, аналіз праць науковців та судової практики вказує на те, що у сфері гарантій прав і свобод людини, що

обмежуються під час проведення негласних заходів значна кількість питань залишаються недостатньо висвітленими.

В дослідженні засад використання результатів НС(Р)Д у кримінальному провадженні [3] та узагальненні судді Великої Палати Верховного Суду [4] Г. Крет звернуто увагу на ключові рішення ККС ВС, що за своїм змістом охоплюють найважливіші аспекти тлумачення положень ст. 257 КПК України: 1) за відсутності в матеріалах кримінального провадження ухвали слідчого судді про використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій в іншому кримінальному провадженні, усі докази, здобуті внаслідок проведених НС(Р)Д відносно інших осіб є недопустимими [5]; 2) якщо постановою про виділення матеріалів досудового розслідування з матеріалів кримінального провадження виділено матеріали досудового розслідування, у тому числі докази, отримані в результаті НС(Р)Д, в окреме кримінальне провадження, а в результаті їх проведення виявлено ознаки кримінального правопорушення, яке розслідується в даному кримінальному провадженні, на підставі ст. 257 КПК використання цих матеріалів у виділеному кримінальному провадженні не потребує отримання ухвали слідчого судді [6]; 3) за змістом ст. 257 КПК законодавець зобов'язує отримати дозвіл слідчого судді на використання інформації, здобутої в результаті проведення НС(Р)Д, в іншому кримінальному провадженні, а не після перекваліфікації складу кримінального правопорушення в одному і тому ж кримінальному провадженні [7]; 4) у разі об'єднання кримінальних проваджень, одержувати дозвіл на використання НС(Р)Д в об'єднаному провадженні не потрібно [8]; 5) подальша зміна кваліфікації кримінального правопорушення з тяжкого чи особливо тяжкого злочину на нетяжке кримінальне правопорушення, за умови дотримання порядку внесення відомостей до ЄРДР, - не виключає можливість використання результатів НС(Р)Д у «перекваліфікованому» провадженні [9].

З наведеної судової практики застосування положень ст. 257 КПК України можливо зробити висновки, що використання в іншому провадженні інформації, одержаної під час проведення НС(Р)Д можливе незалежно від тяжкості злочину, за умови одержання відповідного дозволу слідчого судді. При цьому, в КПК та іншому законодавстві України відсутні конкретні норми, що забороняють використання результатів НС(Р)Д і з іншою метою, не пов'язаною з кримінальним судочинством.

Такий підхід, коли особливий порядок, підстави та обмеження застосовуються лише до стадії одержання дозволів на втручання у приватне життя, і не розповсюджується на використання результатів є доволі спірним, оскільки не лише надає можливість використання негласно одержаної інформації, у тому числі доволі чуливої, в будь-якій сфері, а й стає передумовою для зловживань слідчими та прокурорами, оскільки при застосуванні такого підходу достатньо лише дотриматися формальності щодо внесення відомостей до ЄРДР з «правильною кваліфікацією» про тяжкий чи особливо тяжкий злочин, не залежно від того, яке діяння фактично розслідується.

Але наскільки запропонований ВС підхід відповідає гарантіям, передбаченим Європейською Конвенцією, Хартією фундаментальних прав ЄС та Директивою 2002/58/ЄС у сфері обробки персональних даних та захисту таємниці у сфері електронних комунікацій, що забороняють втручання в приватне життя людини коли таке втручання не розглядається як необхідне, належне та пропорційне у демократичному суспільстві і не спрямоване на забезпечення національної безпеки і оборони, громадського порядку?

Як слушно зауважує В. Петраківський: «Правникам наче не бракує консенсусу щодо того, що НС(Р)Д зарезервовані винятково для кримінального провадження. Але цей консенсус доволі химерний. Річ у тім, що якимось дивом негласні методи розслідування та результати їх використання нібито перебувають у різних правових режимах. Тобто перші зарезервовані лише для кримінального провадження, а другі – як прокурор вирішить [10]».

Постановою Великої Палати ВС в адміністративній справі №9901/699/18, провадження № 11-28заі19 визнано законним використання кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів під час дисциплінарного провадження матеріали НС(Р)Д як докази у дисциплінарному провадженні.

Проте, суддя ВП ВС Яновська О.Г. висловила окрему думку в зазначеному контексті, звертаючи увагу на те, що визнання використання під час дисциплінарного провадження матеріалів НС(Р)Д є неправильним оскільки такі матеріали не досліджувалися на предмет їх належності, допустимості, достатності і достовірності, а в сукупності з іншими доказами у кримінальному провадженні - з точки зору достатності та взаємозв'язку для встановлення його винуватості. Окрім того, КПК України визначено, що

відомості про факт проведення негласних слідчих (розшукових) дій не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом (ст. 246 КПК). Виготовлення копій протоколів проведення негласних слідчих (розшукових) дій та додатків до них не допускається (ст. 254 КПК), а використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій в іншому кримінальному провадженні можливе лише на підставі ухвали слідчого судді (ст. 257 КПК). Наведені положення кримінального процесуального закону взагалі ставлять під сумнів законність витребування та отримання Комісією копій матеріалів кримінального провадження щодо особи, відносно якої здійснювалося провадження [11].

У зазначеному контексті також є цікавим розгляд справи ЄСПЛ [12] щодо можливості використовувати результати негласних заходів у інших сферах, крім кримінального судочинства. Звертає увагу, що досліджуючи зазначене питання в контексті можливості іншого використання результатів негласних заходів, одержаних під час розслідування серйозних злочинів, Суд допустив можливим таке використання у залежності від вагомості значення таких результатів та запропонував розглянути їх певну ієрархію. Інше використання розглядається як допустиме для випадків, коли злочин є більш серйозним. Наприклад злочини проти основ національної безпеки розглядаються як більш серйозні ніж злочини проти громадської безпеки, і незважаючи на те, що деякими країнами службові проступки, що пов'язані з корупцією розглядаються як «серйозні загрози публічному порядку», можливість використання негласної інформації охоплює лише кримінальні провадження.

Іншим доводом на противагу позиції щодо можливості використання результатів НС(Р)Д як доказів або документів під час розслідування кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, проступків, дисциплінарній практиці, є вимоги ст. 31 Конституції України [13], якою гарантовано таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Положеннями цієї статті визначено, що винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочині чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо. Формулювання мети, що допускає обмеження гарантій приватного життя у зазначеній статті Конституції передбачає, що таке втручання можливе лише для досягнення мети саме кримінального судочинства. Крім того,

ст. 32 Конституції України, що встановлює додаткові гарантії недоторканості особистого і сімейного життя. Цією статтею встановлено обмеження щодо можливості зберігання, використання та поширення інформації. Такі дії можуть здійснюватися лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» [14] національна безпека України визначена як «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз».

З зазначених засад можливо дійти висновку, що одержання під час проведення НС(Р)Д інформації, про приватне життя і не стосується предмету досудового розслідування, може використовуватися державою лише у сфері кримінального судочинства, та якщо таке використання є необхідним для захисту державного суверенітету, територіальної цінності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз, економічного добробуту та прав людини.

Поряд з цим, залишається дискусійним і питання можливості використання результатів НС(Р)Д у кримінальному провадженні після зміни кваліфікації на інший, менш тяжкий злочин чи проступок. У зазначеному контексті привертає увагу справа [15] в якій судом встановлено, що під час внесення відомостей до ЄРДР сторона обвинувачення свідомо завищила кваліфікацію, безпідставно зазначивши, що особа займала відповідальне становище, на підставі чого кваліфікували діяння за ч. 3 ст. 368 КК України, тобто «за неіснуючою кваліфікуючою ознакою», а діяння, ознаки якого містилися в процесуальних документах, що стали підставою для внесення відомостей до ЄРДР вказували на ознаки злочину середнього ступеню тяжкості, розслідування якого не надає права стороні обвинувачення застосовувати НС(Р)Д. Судом констатовано, що стороною обвинувачення навмисно завищено тяжкість кримінального правопорушення для подальшого отримання дозволу на проведення НСРД, що зокрема, підтверджується і винесеною у подальшому постановою про перекваліфікацію вчиненого діяння від 31.07.2018 та повідомленням особі про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 368-3, ч. 1 ст. 366 КК України. Суд також звернув увагу, що «отримання доказів завжди обумовлено вчинен-

ням стороною кримінального провадження цілеспрямованих дій з метою їх збирання. Аналіз положень частини другої статті 87 КПК України дає підстави зробити висновок, що саме вчинення з цією метою стороною обвинувачення діянь, які істотно порушують права і основоположні свободи людини, має наслідком визнання отриманих у такий неправомірний спосіб доказів недопустимими.

За таких обставин, докази сторони обвинувачення мають визнаватись недопустимими доказами, що узгоджується із правовою позицією Верховного Суду, викладеною у постанові від 13 січня 2021 року справа № 663/2885/17. Отже, в силу положень ч. 1 ст. 86 КПК України, зазначені докази є недопустимими».

Висновки. Питання використання результатів НС(Р)Д з іншою метою (в іншому провадженні,

іншому судочинстві) в законодавстві України залишається недостатньо врегульованим і не передбачає достатніх гарантій, що унеможливають використання такої інформації, що стосується приватного життя людини з іншою метою ніж та, що зазначалася у клопотаннях перед слідчим суддею, та задля досягнення якої слідчим суддею надано такий дозвіл. Вдосконалення кримінального процесуального законодавства може здійснюватися шляхом запровадження механізму контролю за зберіганням, використанням та знищенням інформації, одержаної під час проведення негласних заходів, якщо вона не підлягає використанню в інтересах кримінального судочинства, розробленням та запровадженням чітких критеріїв можливості використання інформації, одержаної внаслідок проведення негласних заходів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 19 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.04.2024).
2. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : Наказ Ген. прокуратури України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (дата звернення: 23.04.2024).
3. Kret G. R. Use of the results of covert investigative (search) actions in criminal proceedings. *Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Juridical Sciences*. 2021. No. 4. P. 88–93. URL: [https://doi.org/10.32838/tnu-2707-0581/2021.4/14\(date of access: 23.04.2024\)](https://doi.org/10.32838/tnu-2707-0581/2021.4/14(date%20of%20access%3A%2023.04.2024)).
4. Г. Крет. Особливості доказування у кримінальному провадженні. Негласні слідчі (розшукові) дії. *Верховний Суд*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_neglasni_slid_dii.pdf (дата звернення: 23.04.2024).
5. Постанова ККС ВС від 21.02.2019 у справі № 698/1151/15-к. Провадження № 51-5763км18.
6. Постанова ККС ВС від 10.12.2020 у справі № 751/602/18. Провадження № 51-2078км20.
7. Постанова ККС ВС від 11.03.2020 у справі № 583/3508/18. Провадження № 51-6015км19.
8. Постанова ККС ВС від 21.04.2021 у справі № 712/48/15-к. Провадження № 51-1872 км 18.
9. Постанова Верховного Суду від 01.04.2020 р. у справі № 607/15414/17. Провадження № 51-6202км19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88602316> (дата звернення: 23.04.2024).
10. Результати НСПД у некримінальних провадженнях: Суд ЄС проти Литви. URL: https://so.supreme.court.gov.ua/news/436/rezultaty-nsrd-u-nekryminalnykh-provadhenniakh-sud-yes-proty-lytvy?fbclid=IwAR3cQ30QI3BDEc1K548LISClhIDD56fq_46kCCusWrNg-sbgAqVGA-KiSBY (дата звернення: 23.04.2024).
11. Окрема думка ВП ВС від 18.06.2019 р. у справі № 9901/699/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82858598> (дата звернення: 23.04.2024).
12. CURIA - List of results. *Untitled Document*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-162/22> (дата звернення: 23.04.2024).
13. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 23.04.2024).
14. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 23.04.2024).
15. Постанова ВС у справі № 5-10кц13 від 25.04.2013.

REFERENCES:

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] : Kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI : stanom na 19 kvit. 2024 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]
2. Pro zatverdzhennia Instruktсии pro orhanizatsiiu provedennia nehlasnykh slidykh (rozshukovykh) dii ta vykorystannia yikh rezultativ u kryminalnomu provadhenni : Nakaz Hen. prokuratury Ukrainy vid 16.11.2012 r. [On approval of the Instruction on organisation of covert investigative (detective) actions and use of their results in criminal proceedings: Order of the General Prosecutor's Office of Ukraine] № 114/1042/516/1199/936/1687/5. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]

3. Kret, G.R. (2021). Use of the results of covert investigative (search) actions in criminal proceedings. *Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Juridical Sciences*. No. 4. P. 88–93. Retrieved from: <https://doi.org/10.32838/tnu-2707-0581/2021.4/14> (date of access: 23.04.2024).
4. H. Kret. Osoblyvosti dokazuvannia u kryminalnomu provadzhenni. Nehlasni slidchi (rozshukovi) dii. [Peculiarities of proof in criminal proceedings. Covert investigative (detective) actions.] Verkhovnyi Sud. Retrieved from: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_neglasni_slid_dii.pdf (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]
5. Postanova KKS VS [Decision of the CCS of the Supreme Court] vid 21.02.2019 u spravi № 698/1151/15-k. Provadzhennia № 51-5763km18 [in Ukrainian]
6. Postanova KKS VS [Decision of the CCS of the Supreme Court] vid 10.12.2020 u spravi № 751/602/18. Provadzhennia No 51-2078km20 [in Ukrainian]
7. Postanova KKS VS [Decision of the CCS of the Supreme Court] vid 11.03.2020 u spravi № 583/3508/18. Provadzhennia № 51-6015km19 [in Ukrainian]
8. Postanova KKS VS [Decision of the CCS of the Supreme Court] vid 21.04.2021 u spravi № 712/48/15-k. Provadzhennia № 51-1872 km 18 [in Ukrainian]
9. Postanova Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Supreme Court] vid 01.04.2020 r. u spravi № 607/15414/17. Provadzhennia № 51-6202km19. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88602316> (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]
10. Rezultaty NSRD u nekriminalnykh provadzhenniakh: Sud YeS proty Lytvy. [The results of NSDI in non-criminal proceedings: EU Court of Justice v Lithuania] Retrieved from: https://so.supreme.court.gov.ua/news/436/rezultaty-nsrd-u-nekriminalnykh-provadzhenniakh-sud-yes-proty-lytvy?fbclid=IwAR3cQ30Q13BDEc1K548LISClNIDD56fq_46kCCusWrNg-sbgAqVGA-KiSBY (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]
11. Okrema dumka VP VS [Dissenting opinion of the GC SC] vid 18.06.2019 r. u spravi № 9901/699/18. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82858598> (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]
12. CURIA - List of results. Untitled Document. Retrieved from: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-162/22> (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]
13. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] : vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR : stanom na 1 sich. 2020 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]
14. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On National Security of Ukraine: Law of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII : stanom na 31 berez. 2023 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (data zvernennia: 23.04.2024) [in Ukrainian]
15. Postanova VS [Resolution of the Supreme Court] u spravi № 5-10ks13 vid 25.04.2013 [in Ukrainian]

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/chasopyskiivp/2024-5-2>

Будзан Леся Дмитрівна,
кандидат юридичних наук,
суддя Подільського районного суду міста Києва

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті розглядаються теоретичні основи визначення представництва юридичних осіб в адміністративному судочинстві, а також практичні проблеми реалізації даного інституту. Підтверджено, що представництво в адміністративному судочинстві є процесуальним за своєю правовою природою, що відрізняє його від матеріального і, разом з тим, передбачає наявність власних специфічних ознак, передумов виникнення, способів реалізації, а відповідно, і правових наслідків, що обумовлює потребу у його додатковому вивченні.

З'ясовано, що процесуальне представництво в адміністративному судочинстві органічно пов'язане із матеріальним представництвом, оскільки має з останнім спільну правову природу, основою якої виступають або сформовані довірчі правовідносини між суб'єктами (стороною у справі та представником) або об'єктивна необхідність його застосування у судовому процесі. Доведено, що процесуальне представництво спрямоване на підвищення ефективності та результативності захисту прав, свобод та інтересів особи, що в свою чергу позитивно відображається на законності судового процесу та його відповідності стандартам адміністративного судочинства.

Проаналізована судова практика дозволяє стверджувати, що в процесі розвитку законодавства, яке регулює відносини, що формуються у сфері процесуального представництва в адміністративному судочинстві, не сформувалась єдність підходів у документальному підтвердженні повноважень представника юридичних осіб як сторін в адміністративному спорі, що негативно впливає на захист прав та інтересів. З'ясовано, що зазначене також слідує із відмінності між поняттями «представництво» та «самопредставництво» юридичних осіб в адміністративному судочинстві.

Зроблено висновки про те, що відсутня однозначність у позиціях судів щодо переліку документів, які підтверджують повноваження представника юридичної особи, незважаючи на законодавчо визначені положення статей Кодексу адміністративного судочинства України, що в свою чергу провокує ситуації відмови у допущенні осіб, які перебувають у трудовому зв'язку з юридичними особами до судового розгляду та спричиняє порушення принципу доступу до суду, справедливості і верховенства права.

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративний спір, представництво в адміністративному суді, представництво юридичних осіб, самопредставництво юридичних осіб в адміністративному судочинстві.

Budzan Lesiia. Theoretical-legal and practical problems of representation of the interests of legal entities in the administrative proceedings

The article examines the theoretical basis of determining the representation of legal entities in administrative proceedings, as well as practical problems of the implementation of this institute. It has been confirmed that representation in administrative proceedings is procedural by its legal nature, which distinguishes it from material representation and, at the same time, implies the presence of its own specific features, prerequisites for its occurrence, methods of implementation, and, accordingly, legal consequences, which determines the need for its additional studies.

It has been found that procedural representation in administrative proceedings is organically connected with material representation, as it has a common legal nature with the latter; the basis of which is either established legal relations of trust between subjects (the party in the litigation and the representative) or the objective necessity of its application in the litigation. It has been proven that procedural representation is aimed at increasing the efficiency of protecting the rights and interests of legal entities, which has a positive effect on the legality of the judicial process and its compliance with the standards of administrative proceedings.

The analyzed judicial practice allows us to assert that in the process of development of the legislation that regulates relations formed in the sphere of procedural representation in administrative proceedings, a unity of approaches was not formed in the documentary confirmation of the powers of the representative of legal entities as parties in an administrative dispute, which negatively affects the protection of rights and interests. It was found that the above also follows from the difference between the concepts of "representation" and "self-representation" of legal entities in administrative proceedings.

Conclusions were made about absence of ambiguity in the positions of the courts regarding the list of documents that confirm the authority of the representative of a legal entity, despite the legally defined provisions of the articles of the Code of Administrative Procedure of Ukraine, which in turn provokes situations of refusal to admit persons who are in an employment relationship with by legal entities to court proceedings and causes a violation of the principle of access to court, justice and rule of law.

Key words: administrative proceedings, administrative dispute, representation in the administrative court, representation of legal entities, self-representation of legal entities in administrative proceedings.

Вступ. Положенням статті 55 Конституції України гарантується право особам на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. До того ж особа може реалізувати своє право на захист своїх прав і свобод від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобом [1]. Положеннями Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) передбачено, що кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист. Захист порушених прав, свобод чи інтересів особи, яка звернулася до суду, може здійснюватися судом також в інший спосіб, який не суперечить закону і забезпечує ефективний захист прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Частина 3 статті 5 формує нормативні умови для реалізації інституту представництва, оскільки визначено, що до суду можуть звертатися в інтересах інших осіб органи та особи, яким законом надано таке право [2].

Не зважаючи на законодавчий масив урегульованості даного питання, окремі проблемні аспекти реалізації інституту представництва в порядку адміністративного судочинства продовжують існувати, особливо в частині рішень судів вищих інстанцій, які формують практику застосування судами законодавства. Тому, на сьогодні не можна вважати завершеним формування судової практики в частині вирішення процесуальних аспектів представництва юридичних осіб як сторін адміністративного спору, що формує науковий інтерес до визначеної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окреслена проблематика неодноразово була предметом розгляду в межах наукових досліджень вітчизняних правників, зокрема вчених-адміністративістів. Питання представництва юридичних осіб знаходило місце в наукових дослідженнях учених, інтересом яких були загальні проблеми розвитку науки адміністративного права, так і тих дослідників, хто зосереджував увагу на його окремих інститутах.

Так, окремі аспекти процесуального представництва в адміністративному судочинстві розглядалися у працях таких учених, як В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, О. В. Бачун, В. М. Бевзенко,

Ю. П. Битяк, М. Ю. Віхляев, В. М. Гарашук, Т. О. Гуржій, В. С. Зайцев, Я. П. Зейкан, Т. Є. Кагановська, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, Р. О. Куйбіда, Є. В. Курінний, Ю. О. Легеза, Д. М. Лук'янець, Р. С. Мельник, О. І. Миколенко, О. М. Музичук, С. С. Овчарук, А. О. Селіванов, С. Г. Стеценко, В. П. Тимошук та інші.

Проте, на наш погляд, на сьогодні існує об'єктивна необхідність поглибленого практичного та теоретичного аналізу поставленого питання.

Метою статті є дослідження теоретичних підходів та практичних аспектів реалізації інституту процесуального представництва юридичних осіб в адміністративному судочинстві.

Наукова новизна публікації полягає у глибокому практичному аналізі судової практики з питання визначення підстав процесуального представництва юридичних осіб в адміністративному судочинстві та сформованих висновків, які в майбутньому можуть бути взяті за основу подальших досліджень в галузі адміністративного права.

Методи дослідження. Для досягнення мети, поставленої у роботі, було застосовано комплекс методів наукового пізнання, серед яких слід виділити групу загальнонаукових методів, таких як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, системно-структурний метод, та спеціально юридичних, таких як метод формальної визначеності та документального аналізу.

Виклад основного матеріалу. Параграфом 2 глави 4 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) визначено нормативні передумови участі представників в адміністративному судочинстві. Таким чином, на рівні закону закріплена можливість залучення до справи інших спеціально уповноважених осіб для ефективного захисту прав, свобод та інтересів сторін.

Не викликає заперечення той факт, що представництво в адміністративному судочинстві є процесуальним за своєю правовою природою, що відрізняє його від матеріального і, разом з тим, передбачає наявність власних специфічних ознак, передумов виникнення, способів реалізації, а відповідно, і правових наслідків. Наукові погляди на зміст і значення процесуального представництва характеризуються плюралізмом, тож вважаємо за необхідне навести деякі з них.

Так, на думку Джафарової М. адміністративному процесуальному представництву притаманні наступні ознаки: 1) представник завжди

діє у визначених законом межах – в інтересах особи, яку представляє, та від її імені; 2) представник отримує право здійснювати всі процесуальні права і обов'язки, що може вчиняти особа, яку він представляє, за умови, що вона не обмежить цього права (ч. 2 ст. 60 КАС України); 3) особа, інтереси якої представляють у суді, у будь-якому разі залишається зі всіма своїми процесуальними повноваженнями, навіть якщо вона не буде брати особисту участь у вчиненні окремих процесуальних дій; 4) юридично значимі дії представника породжують правові наслідки для особи, яку він представляє, за умови, що представник діє в межах наданих йому цією особою або законом повноважень [3, с. 149]. Науковиця пропонує адміністративне процесуальне представництво розглядати у двох правових аспектах: як самостійну правову категорію галузі адміністративного процесуального права (крізь призму поєднання системи адміністративно-процесуальних правовідносин і процесуальних дій) або як комплексний правовий інститут системи адміністративного процесуального права. В той же час, під адміністративним процесуальним представництвом як самостійною правовою категорією пропонується розуміти систему адміністративно-процесуальних правовідносин, в яких одна особа (представник) спеціально уповноважена в силу закону або договору на здійснення юридично значимих процесуальних дій від імені та в інтересах іншої особи, яку представляє, чим безпосередньо сприяє забезпеченню та реалізації захисту її законних прав, свобод та інтересів під час розгляду і вирішення конкретної адміністративної справи [3, с. 152].

Відповідно до позиції Топора І. В., процесуальне представництво є процесуальною діяльністю особи (представника), спрямована на захист публічних суб'єктивних прав та інтересів іншої особи, яка бере участь у справі, публічних інтересів, а також сприяє адміністративному суду з'ясувати об'єктивну істину в справі, прийняти обґрунтоване, справедливе й законне рішення [4, с. 337–338]. Даний підхід відображає зв'язок процесуального представництва з базовими категоріями адміністративного судочинства і спрямає його реалізації на встановлених засадах в концептуальному плані.

На думку Волкової Н. В., процесуальне представництво слід розглядати як самостійний правовий інститут, який включає систему правових норм, покликаних регламентувати відносини, що виникають між довірителем та представником у процесі здійснення останнім юридично значимих

дій, спрямованих на реалізацію й захист прав та законних інтересів довірителя [5, с. 391–401].

Досліджуючи правову природу процесуального представництва, Кондрат'єва Л. А. зазначає, що правовідносини, що виникають між особою, яку представляють (довірителем), та представником, який здійснює представництво, а також між представником та судом, що здійснює правосуддя, носять різний галузевий характер. В першому випадку такі правовідносини носять матеріально-правовий характер та регулюються нормами цивільного, сімейного, трудового, житлового права. Авторка також зазначає, що представництво в суді – це правовідносини, в яких представник здійснює процесуальні дії від імені та в інтересах особи, учасника справи, з метою захисту її прав та інтересів при здійсненні правосуддя, чим сприяє суду у вирішенні справи та ухваленні законного та обґрунтованого рішення [6, с. 130].

Зазначене дає підстави сформулювати думку, що процесуальне представництво в адміністративному судочинстві є органічно пов'язаним із представництвом матеріальним, має з останнім спільну правову природу, яка слідує із довірчих правовідносин між суб'єктами (стороною у справі та представником) або із об'єктивної необхідності застосування представництва у судовому процесі (зокрема, у випадку представництва інтересів неповнолітніх, недієздатних осіб тощо) та спрямоване на підвищення ефективності та результативності захисту прав, свобод та інтересів особи, що в свою чергу позитивно відображається на законності судового процесу та його відповідності стандартам адміністративного судочинства.

Частина 3 статті 55 КАС України, як вже згадувалося, містить положення, відповідно до якого юридична особа незалежно від порядку її створення, суб'єкт владних повноважень, який не є юридичною особою, беруть участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її (його) імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи, суб'єкта владних повноважень), або через представника [2].

Такою редакцією положення частини 3 статті 55 було змінено з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення» від 18.12.2019 № 390-IX [7]. Таким чином,

в адміністративному судочинстві не лише адвокату було надано можливість представляти інтереси сторони-юридичної особи, разом з тим значна роль відводиться підінституту самопредставництва, що фактично означає можливість самостійної участі (від свого імені і у своїх інтересах) у процесі фізичної чи юридичної особи. Якщо з фізичною особою фактичних питань реалізації не виникає, то при самопредставництві юридичних осіб викликають науковий та практичний інтерес окремі неузгодженості, зокрема у частині документальних підстав реалізації такого представництва.

Аналіз судової практики підтверджує, що питання самопредставництва не закріплені у нормах Конституції України, але ці питання регламентовані положеннями відповідних кодексів. Отже, представництво інтересів відповідача у справі може здійснювати адвокат як представник або керівник, інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) в порядку самопредставництва. Аналогічні правові висновки, викладені в судових рішеннях Великої Палати Верховного Суду, зокрема, у постанові від 02.07.2020 (пункти 26-28) у справі № 9901/39/20 [8].

Зокрема, у Постанові від 04.12.2019 № 826/5500/18 Великої Палати Верховного Суду зазначено, що представництво за своєю природою - це організаційне правовідношення, змістом якого є повноваження однієї особи (представника) діяти від імені, в інтересах іншої особи, яке виникає з договору, закону, акта органу публічної влади. Крім того, представництвом є діяльність представника, спрямована на реалізацію наданих йому повноважень. Змістом відносин представництва є повноваження, без яких останнє не може існувати. Як повноваження розуміють систему двох суб'єктивних прав представника, одне з яких є абсолютним, інше - відносним. Абсолютне право представника містить у собі можливість вчинення певних дій від імені та в інтересах особи, а відносне право полягає у тому, що представник вправі розраховувати на те, що всі юридичні наслідки, створені його діями, виникнуть лише для особи, яку він представляє, а не для самого представника. Також у даному рішенні роз'яснено, що повноваження представника юридичної особи підтверджуються засвідченою ним копією довіреності, виданої на нього [9]. Проте, в ухвалі Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 12.02.2020 № 160/2199/19 зазначено, що за загальним правилом право на самопредставництво юридичної

особи - це право одноосібного виконавчого органу (керівника) чи голови колегіального виконавчого органу діяти від імені такої особи, представляючи її інтереси в силу закону, статуту, положення, а для визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначено її право діяти від імені такої юридичної особи (суб'єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження [10].

З останнього можна зробити висновок, що лише довіреності як документа, що засвідчує повноваження на представництво юридичної особи у судовому спорі недостатньо, а саме право на представництво повинно бути визначено договором або ж посадовою інструкцією особи. Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду в ухвалі від 07.02.2020 № 17-495/08 було також визначено, які документи підтверджують самопредставництво юридичної особи: докази того, що особа обіймає певну посаду (наказ, трудовий договір), а також докази, які дозволяють встановити обсяг повноважень вказаної посадової особи (статут, положення, трудовий договір (контракт) [11], при чому друга група доказів не виключає першу, а доповнює її.

Стосовно визнання посадової інструкції у якості підстави для самопредставництва юридичної особи, в судовій практиці існує і інший погляд, викладений у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 23.11.2020, у якій зазначено, що додана до апеляційної скарги посадова інструкція є локальним (внутрішнім) нормативно-правовим актом, яким регулюються відносини з питань праці відповідно та у межах актів трудового законодавства, а отже не відноситься до документів, визначених ч. 4 ст. 56 Господарського процесуального кодексу України, якими можливо підтвердити повноваження вказаної особи на самопредставництво [8].

Ще одна правова позиція Верховного Суду заслуговує на увагу, викладена в ухвалі Великої Палати Верховного Суду від 08.06.2022 № 303/4297/20. Окрім іншого, в межах розгляду справи Велика Палата Верховного Суду мала відповісти на питання про те, чи є, починаючи з 29 грудня 2019 року, самопредставництвом юридичної особи вчинені за довіреністю процесуальні дії працівника, який не очолює цю особу, не входить до її виконавчого органу, але до трудових обов'язків якого належить представництво інтересів у суді. Суд зазначив, що можливість

участі у справі за правилами самопредставництва юридичної особи того, хто не є її керівником або членом її виконавчого органу, слід підтверджувати або приписом відповідного закону, або приписом статуту чи положення цієї особи, або умовами трудового договору (контракту), зокрема посадовою інструкцією (у разі, якщо такого договору у письмовій формі немає чи у ньому зафіксований неповний перелік трудових (посадових) обов'язків працівника). Якщо інше не передбачено саме цими документами, уповноважений діяти у суді за правилами самопредставництва юридичної особи, має всі права відповідного учасника справи. Зазначене не виключає можливості додаткового подання до суду довіреності юридичної особи, проте самостійно вона не підтверджує повноваження діяти за правилами самопредставництва [12]. Додатково також зазначено, що навіть за наявності інформації в ЄДР стосовно особи-підписанта від імені юридичної особи, яку представляють, обов'язок підтвердити свої повноваження у суді представником не виключаються.

Окремо слід наголосити, що поняття представництва та самопредставництва юридичної особи у суді не є тотожними, що підтверджується наступними аргументами Верховного Суду: «за загальним правилом, підтримуваним у теорії права, самопредставництво юридичної особи – це право одноосібного виконавчого органу (керівника) чи голови (уповноваженого члена) колегіального виконавчого органу безпосередньо діяти від імені такої особи без довіреності, представляючи її інтереси в силу закону, статуту, положення. Принаймні, таке розуміння цих правовідносин закладене у частині 10 статті 39 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06 лютого 2018 року

№ 2275-VIII. Таке ж визначення означеного поняття було відображено у попередній редакції статті 55 КАС України. Разом з тим, змінами, внесеними до КАС України Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення» від 18 грудня 2019 року №390-IX розширено випадки самопредставництва юридичної особи, суб'єкта владних повноважень» [13].

Висновки. Проведений аналіз дозволяє зробити висновки про наявність узгодженості в частині теоретичного розуміння процесуального представництва в адміністративному судочинстві, що позитивно відображається на усталеності розуміння самопредставництва юридичних осіб. Проте, на сьогодні зміст судових рішень підтверджує наявність різних поглядів в суто практичній площині. Так, немає однозначності у позиціях судів щодо переліку документів, які підтверджують повноваження представника юридичної особи, незважаючи на законодавчо визначені положення статей КАС України, що в свою чергу провокує ситуації відмови у допущенні осіб, які перебувають у трудовому зв'язку з юридичними особами до судового розгляду. Останнє також може бути підставою для визнання порушення принципу доступу до суду, тому, відповідно, потребує подальшого аналізу та дослідження. Для правильного формування теоретичних позицій у майбутньому та єдиної судової практики також слід враховувати відмінність між поняттями «представництво» та «самопредставництво» юридичних осіб в адміністративному судочинстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України зі змінами : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747–IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2005. № 35–36. № 37. Ст. 446.
3. Джафарова М. Загальна характеристика інституту процесуального представництва в адміністративному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 148–152.
4. Топор І. В. Процесуальний статус представника в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 60. С. 337–334.
5. Волкова Н. В. Представництво в цивільному процесі: поняття, мета та завдання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 58. С. 397–401.
6. Кондратьєва Л. А. Самопредставництво юридичних осіб в суді згідно чинного законодавства. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. Серія ПРАВО. Випуск 64. С. 128–132.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення : Закон України від 18.12.2019 № 390–IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2020. № 15. Ст. 95.

8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.12.2019 № 826/5500/18 (провадження № 11-195ап19). *Verdictum* : веб-сайт. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/86877130> (дата звернення: 21.02.2024).
9. Самопредставництво. Аналіз судової практики Верховного Суду. *Західний апеляційний господарський суд* : веб-сайт. URL: https://wag.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/sud4870/2021-04-22/Samopredstavnytstvo.pdf (дата звернення: 25.02.2024).
10. Ухвала Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 12.02.2020 № 160/2199/19. *Verdictum*: веб-сайт. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/87559901?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.98419807.1744478898.1709730559-56811097.1708696579#_gl=1*1lo267y*_gcl_au*OTQyMjYzLjE3MDg2OTY1Nzk (дата звернення: 22.02.2024).
11. Ухвала Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 07.02.2020 № 17-495/08. *Verdictum* : веб-сайт. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/87426714?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.98419807.1744478898.1709730559-56811097.1708696579#_gl=1*1lo267y*_gcl_au*OTQyMjYzLjE3MDg2OTY1Nzk (дата звернення: 22.02.2024).
12. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 08.06.2022 № 303/4297/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : веб-сайт URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106841698> (дата звернення: 27.02.2024).
13. Ухвала Верховного Суду від 11.02.2020 № №260/988/19. *IP-Lex*: веб-сайт. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=87515945&red=1000036bedd48c09ff37802e3f4a2e39244e09&d=5> (дата звернення: 27.02.2024).

REFERENCES:

1. Konstytsiia Ukrainy zi zminy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96–VR (1996). [Constitution of Ukraine as amended: Law of Ukraine dated 28.06.1996 No. 254k/96–VR] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 30. St. 141 [in Ukrainian]
2. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 № 2747–IV (2005). [Constitution of Ukraine as amended: Law of Ukraine dated 28.06.1996 No. 254k/96–VR] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* (VVR). № 35–36. № 37. St. 446 [in Ukrainian]
3. Dzhafarova, M. (2020). Zahalna kharakterystyka instytutu protsesualnoho predstavnytstva v administratyvnomu sudochynstvi Ukrainy [General characteristics of the institution of procedural representation in administrative justice of Ukraine] *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 4. S. 148–152 [in Ukrainian]
4. Topor, I.V. (2011). Protseualnyy status predstavnyka v administratyvnomu sudochynstvi [Procedural status of a representative in administrative proceedings] *Aktualni problemy derzhavy i prava*. 60. S. 337–334 [in Ukrainian]
5. Volkova, N.V. (2011). Predstavnytstvo v tsyvilnomu protsesi: poniattia, meta ta zavdannia [Representation in the civil process: concept, purpose and tasks] *Aktualni problemy derzhavy i prava*. Vyp. 58. S.397–401 [in Ukrainian]
6. Kondratieva, L.A. (2021). Samopredstavnytstvo yurydychnykh osib v sudi zghidno chynnoho zakonodavstva [Self-representation of legal entities in court according to current legislation] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. Serii PRAVO. 64. S. 128–132 [in Ukrainian]
7. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo rozshyrennia mozhlyvostei samopredstavnytstva v sudi orhaniv derzhavnoi vlady, orhaniv vlady Avtonomnoi Respubliky Krym, orhaniv mistsevoho samovriaduvannia, inshykh yurydychnykh osib nezalezno vid poriadku yikh stvorennia: Zakon Ukrainy vid 18.12.2019 № 390–IX (2020). [On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the expansion of self-representation opportunities in court by state authorities, authorities of the Autonomous Republic of Crimea, local self-government bodies, other legal entities regardless of the order of their creation: Law of Ukraine dated 18.12.2019 No. 390–IX] *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* (VVR). № 15. St. 95 [in Ukrainian]
8. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 04.12.2019 № 826/5500/18 (provadzhenia № 11-195app19). *Verdictum* : veb-sait [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court dated 04.12.2019 No. 826/5500/18 (proceedings No. 11-195app19). *Verdictum*: Website]. Retrieved from: <https://verdictum.ligazakon.net/document/86877130> (data zvernennia: 21.02.2024) [in Ukrainian]
9. Samopredstavnytstvo. Analiz sudovoi praktyky Verkhovnoho Sudu. Zakhidnyi apeliatsiinyi hospodarskyi sud : veb-sait [Self-representation. Analysis of the judicial practice of the Supreme Court. Western Commercial Court of Appeal: website] Retrieved from: https://wag.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/sud4870/2021-04-22/Samopredstavnytstvo.pdf (data zvernennia: 25.02.2024) [in Ukrainian]
10. Ukhvala Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 12.02.2020 № 160/2199/19. *Verdictum* : veb-sait [Resolution of the Administrative Court of Cassation as part of the Supreme Court of February 12, 2020 No. 160/2199/19. *Verdictum*: Website] Retrieved from: https://verdictum.ligazakon.net/document/87559901?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.98419807.1744478898.1709730559-56811097.1708696579#_gl=1*1lo267y*_gcl_au*OTQyMjYzLjE3MDg2OTY1Nzk (data zvernennia: 22.02.2024) [in Ukrainian]
11. Ukhvala Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 07.02.2020 № 17-495/08. *Verdictum*: veb-sait [Resolution of the Commercial Court of Cassation as part of the Supreme Court of February 7, 2020 No. 17-495/08. *Verdictum*: Website] Retrieved from: https://verdictum.ligazakon.net/document/87426714?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.98419807.1744478898.1709730559-56811097.1708696579#_gl=1*1lo267y*_gcl_au*OTQyMjYzLjE3MDg2OTY1Nzk (data zvernennia: 22.02.2024) [in Ukrainian]

12.Ukhvala Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 08.06.2022 № 303/4297/20. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen: veb-sait [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court dated 06/08/2022 No. 303/4297/20. Unified state register of court decisions: website] Retrieved from: <https://reestr.court.gov.ua/Review/106841698> (data zvernennia: 27.02.2024) [in Ukrainian]

13.Ukhvala Verkhovnoho Sudu vid 11.02.2020 № №260/988/19. IP-Lex: veb-sait [Resolution of the Supreme Court of February 11, 2020 No. 260/988/19. IP-Lex: Website]. Retrieved from: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=87515945&red=1000036bedd48c09ff37802e3f4a2e39244e09&d=5> (data zvernennia: 27.02.2024) [in Ukrainian]

УДК 347.77

DOI <https://doi.org/10.32782/chasopyskiivp/2024-5-3>

Булат Наталія Миколаївна,
доктор філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
ORCID ID: 0000-0001-7162-883X

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХОДІВ ОХОРОНИ ВІД КІБЕРСКВОТИНГУ, ВСТАНОВЛЕНИХ АДМІНІСТРАТОРАМИ ДОМЕНІВ .UA ТА .UKR

Проблема недобросовісної реєстрації та використання доменного імені, що є тотожним (схожим) з іншим охоронюваним об'єктом (його частиною), не є новою. Водночас законодавство не достатньо уваги приділяє питанням вирішення цієї проблеми. З огляду на це зростає значення так званого «м'якого права», яке у деяких випадках може бути застосоване для розв'язання спорів щодо доменних імен.

В українських національних доменах верхнього рівня – .UA та .UKR – діють «Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» (варіація відомої в світі «Єдиної політики вирішення спорів щодо доменних імен») та «Порядок розв'язання доменних спорів», який хоча й не відносить вирішення спорів щодо доменних імен до компетенції Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності, проте, як і «Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA», багато в чому базується на нормах «Єдиної політики вирішення спорів щодо доменних імен». Імплементация підходу «Єдиної політики вирішення спорів щодо доменних імен» в обох документах пояснює їхню певну схожість. Водночас можна знайти суттєві відмінності між «Політикою вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» та «Порядком розв'язання доменних спорів».

Метою статті є надати порівняльно-правову характеристику заходів охорони від кіберсквотингу, встановлених адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня – .UA та .UKR. Для досягнення цієї мети автор порівнює положення «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA», що затверджені для домену .UA, та «Порядку розв'язання доменних спорів», що діє у домені .UKR. Крім того, автор звертає увагу на додаткові обмежувальні заходи – ті, що не пов'язані з вирішенням спорів щодо доменних імен, – які діють (діють) для охорони від кіберсквотингу в українських національних доменах верхнього рівня.

***Ключові слова:** доменне ім'я, кіберсквотинг, недобросовісна реєстрація та використання доменного імені, домен .UA, домен .UKR.*

Bulat Nataliia. Comparative legal characteristics of measures of protection against cybersquatting established by administrators of .UA and .UKR domains

The problem of unfair registration and use of a domain name which is identical (similar) to another protected object (a part of it) is not new. At the same time, the legislation does not pay sufficient attention to the solution of this problem. In view of this, the importance of the so-called “soft law”, which in some cases may be applied to resolve domain name disputes, has increased.

In the country code top level domains of Ukraine – .UA and .UKR – there is the “.UA Domain Name Dispute Resolution Policy” (a variation of the famous “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”) and the “Domain Name Dispute Resolution Procedure”, which, although not referring domain name disputes to the competence of the World Intellectual Property Organization’s Arbitration and Mediation Center, but, as well as the “.UA Domain Name Dispute Resolution Policy”, is largely based on the provisions of the “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”. The implementation of the approach used in the “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy” in both documents explains their similarities. At the same time, it is possible to find essential differences between the “.UA Domain Name Dispute Resolution Policy” and the “Domain Name Dispute Resolution Procedure”.

The purpose of the article is to provide a comparative legal characteristics of the measures of protection against cybersquatting established by the administrators of the .UA and .UKR domains. To meet the purpose, the author compares the provisions of the “.UA Domain Name Dispute Resolution Policy” approved for the .UA domain and the “Domain Name Dispute Resolution Procedure” which is in force in the .UKR domain. Also, the author pays special attention to additional restrictive measures – those not related to the resolution of domain name disputes – which were (are) in place to provide protection against cybersquatting in the country code top level domains of Ukraine.

***Key words:** domain name, cybersquatting, unfair registration and use of a domain name, .UA domain, .UKR domain.*

Вступ. Проблема недобросовісної реєстрації та використання доменного імені, що є тотожним (схожим) з іншим охоронюваним об'єктом (його частиною), не є новою. Водночас законодавство не достатньо уваги приділяє питанням вирішення цієї про-

блеми. З огляду на це зростає значення так званого «м'якого права», яке у деяких випадках може бути застосоване для розв'язання спорів щодо доменних імен. Так, неабиякої популярності набула «Єдина політика вирішення спорів щодо доменних імен» (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy, UDRP) [1]. Саме цей документ став основою для багатьох аналогічних політик, застосовуваних адміністраторами національних доменів [2].

Наприклад, Адміністратором домену .UA – ТОВ «Хостмайстер» – затверджена варіація UDRP – «Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» (.UA Domain Name Dispute Resolution Policy, UA-DRP) [3]. Ця Політика діє щодо доменних імен другого рівня в домені .UA та доменних імен третього рівня в деяких публічних доменах (.COM.UA, .CN.UA, .CHERNIHIV.UA, .CHERNIGOV.UA, .CV.UA, .CHERNIVTSI.UA, .CHERNOVTSY.UA, .IF.UA, .IVANO-FRANKIVSK.UA, .KYIV.UA, .KIEV.UA, .KR.UA, .KROPYVNYTSKYI.UA, .KIROVOGRAD.UA, .LT.UA, .LUTSK.UA, .VOLYN.UA, .PL.UA, .POLTAVA.UA, .TE.UA, .TERNOPIL.UA, .UZ.UA, .UZHGOROD.UA, .UZHGOROD.UA, .ZAKARPATTIA.UA, .VN.UA, .VINNYTSIA.UA, .VINNICA.UA, .ZT.UA, .ZHYTOMYR.UA, .ZHITOMIR.UA) [3, п. 1]. Варто зауважити, що у період воєнного стану розгляд спорів щодо доменних імен за правилами UA-DRP спершу було призупинено [4]. Але з липня 2023 року таку можливість поновлено з урахуванням становища сторін [5]. Спори у зазначених вище доменах за правилами UA-DRP розглядає Центр арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ЦАМ ВОІВ) [3, п. 4].

Домен .УКР формально не «підключений» до UDRP, тобто ЦАМ ВОІВ, що розглядає спори за правилами UDRP чи її варіаціями, не уповноважений розглядати спори щодо доменних імен другого рівня, зареєстрованих в домені .УКР [2]. Водночас фактично підхід до вирішення спорів щодо доменних імен, який закріплено в UDRP, є імплементованим у «Порядку розв'язання доменних спорів», затвердженому рішенням Координаційної Ради Адміністратора домена .УКР – об'єднання підприємств «Український мережевий інформаційний центр» (ОП УМІЦ) [6]. Спори щодо доменних імен за правилами цього Порядку уповноважена розглядати Комісія з досудового вирішення доменних спорів – колегіальний орган, створений за рішенням Координаційної ради ОП УМІЦ [6, п. 3; 7].

Хоча питанню недобросовісної реєстрації та використання доменних імен (або кіберсквотингу, як прийнято називати таке правопорушення) приділялася увага науковців [8; 9; 10; 11; 12], досліджень щодо порівняння правил, затверджених адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня, не проводилося.

Мета та завдання. Метою статті є надати порівняльно-правову характеристику заходів охорони від кіберсквотингу, встановлених адміністраторами доменів .UA та .УКР. Для досягнення цієї мети у статті буде порівняно положення UA-DRP, що затверджена для домену .UA, та «Порядку розв'язання доменних спорів», що діє у домені .УКР, тобто норми тих документів, які спрямовані на захист від кіберсквотингу. Крім того, увага буде приділена додатковим обмежувальним заходам – тим, що не пов'язані з вирішенням спорів щодо доменних імен, – які діють (діють) для охорони від кіберсквотингу в українських національних доменах верхнього рівня та спрямовані на попередження цього правопорушення.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дослідження в роботі був застосований передусім порівняльно-правовий метод, який дозволив здійснити порівняльно-правову характеристику заходів охорони від кіберсквотингу, встановлених адміністраторами доменів .UA та .УКР. Завдяки прийомам формальної логіки була оцінена ефективність аналізованих підходів для охорони від кіберсквотингу.

Результати дослідження. Як зазначено вище, для регламентації позасудового вирішення доменних спорів у домені .UA діє UA-DRP [3], а у домені .УКР – «Порядок розв'язання доменних спорів» [6].

Обидва документи, базуючись на підході UDRP, пропонують вирішення спорів щодо доменних імен на підставі встановлення добросовісності чи недобросовісності в поведінці реєстранта доменного імені, виходячи з відкритого переліку обставин-прикладів для визначення добросовісності чи недобросовісності відповідно [3, п. 4(b, c); 6, п. 2.1.2–2.1.3].

Так, наявність прав і законних інтересів щодо доменного імені може бути встановлена у таких випадках (перелік є невиключним): (1) використання доменного імені для добросовісної пропозиції товарів, робіт або послуг до моменту отримання повідомлення про наявність доменного спору [3, п. 4(c)(i); 6, п. 2.1.2(1)]; (2) відомість відповідача за доменним ім'ям [3, п. 4(c)(ii); 6, п. 2.1.2(2)]; (3) використання доменного імені без комерційної мети [3, п. 4(c)(ii); 6, п. 2.1.2(3)].

Щодо обставин, які можуть свідчити про недобросовісність реєстрації та використання доменного імені, UA-DRP та «Порядок розв'язання доменних спорів» наводять такі (перелік не є вичерпним): (1) набуття прав на доменне ім'я насамперед з метою продажу або іншим чином передачі такого доменного імені заявнику або конкуренту заявника за винагороду, розмір якої перевищує підтверджені витрати щодо доменного імені [3, п. 4(b)(i); 6, п. 2.1.3(1)]; (2) реєстрація доменного імені з метою перешкодження заявнику відобразити свій об'єкт у відповідному доменному імені, за умови задіяння схеми такої поведінки (відповідно до UA-DRP) [3, п. 4(b)(ii)] або «за умови зацікавленості відповідача в такій моделі поведінки» (відповідно до «Порядку розв'язання доменних спорів» [6, п. 2.1.3(2)]; (3) реєстрація доменного імені насамперед для того, щоб перешкодити діяльності заявника, який є конкурентом реєстранта [3, п. 4(b)(iii); 6, п. 2.1.3(3)]; (4) намагання реєстранта привернути увагу користувачів Інтернет до свого вебсайту або іншого інтернет-ресурсу, вводячи їх в оману щодо наявності зв'язку між об'єктом заявника і інтернет-ресурсом реєстранта [3, п. 4(b)(iv); 6, п. 2.1.3(4)].

Водночас положення UA-DRP та «Порядку розв'язання доменних спорів» мають низку відмінностей.

По-перше, відповідно до «Порядку розв'язання доменних спорів» (як, до речі, і згідно з UDRP), для задоволення своїх вимог заявник має довести недобросовісність реєстрації та використання доменного імені, у той час як за нормами UA-DRP достатньо довести недобросовісність або реєстрації, або використання [13]. На нашу думку, більш раціональним у цьому контексті є підхід UA-DRP, адже він дозволяє ефективно захистити права у випадках, коли, хоча реєстрація доменного імені й була добросовісною, у подальшому доменне ім'я стало використовуватись недобросовісно.

По-друге, згідно з «Порядком розв'язання доменних спорів», перелік об'єктів, права на які можуть бути захищені від кіберсквотингу, не обмежується лише торговельними марками, як це передбачено UA-DRP та UDRP [1, п. 4(a); 3, п. 4(a)], а включає в себе також такі об'єкти, як комерційне (фірмове) найменування, географічне зазначення, ім'я відомої у світі особи, раніше зареєстроване доменне ім'я [6, п. 2.1]. Це є безумовною перевагою «Порядку розв'язання доменних спорів», адже він дозволяє захистити права як на торговельні марки, так і на інші об'єкти, які можуть бути відображені в доменному імені,

якщо реєстрація та використання доменного імені є недобросовісними [14, с. 378].

По-третє, існує певна відмінність у формулюванні одного з критеріїв визначення недобросовісності: реєстрація доменного імені «з метою перешкодження заявнику, який має права на відповідну торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне (фірмове) найменування, географічне зазначення, ім'я відомої в світі особи, відобразити такі об'єкти у відповідному доменному імені, за умови зацікавленості відповідача в такій моделі поведінки» (відповідно до «Порядку розв'язання доменних спорів») [6, п. 2.1.3(2)] та реєстрація доменного імені, «щоб перешкодити власнику знака для товарів та послуг відобразити його знак у відповідному доменному імені, за умови, що ви задіяли схему такої поведінки» (за нормами UA-DRP) [3, п. 4(b)(ii)]. Формулювання «задіяння схеми поведінки» є запозиченим з UDRP [1, п. 4(b)(ii)] та означає, що реєстрант хоча б один раз повторив недобросовісну поведінку щодо реєстрації доменного імені з метою перешкодити іншій особі відобразити свою торговельну марку [15]. Таке формулювання та його інтерпретація є більш звичними для міжнародної практики, ніж «зацікавленість відповідача в такій моделі поведінки», як це передбачено в «Порядку розв'язання доменних спорів» [6, п. 2.1.3(2)], де тлумачення зацікавленості може викликати труднощі.

Щодо заходів боротьби з кіберсквотингом, які не пов'язані з вирішенням спорів щодо доменних імен, варто зауважити таке.

На початку реєстрації доменних імен у домені .УКР діяв період пріоритетної реєстрації. Це період пріоритетної реєстрації доменних імен для суб'єктів прав інтелектуальної власності та інших спеціальних категорій. Так, відповідно до п. 5 «Тимчасових Правил реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР» у період пріоритетної реєстрації дозволялася реєстрація лише тих доменних імен, які утворювалися на основі певних слів (словосполучень), зокрема повних чи скорочених офіційних або загально-вживаних і добре відомих назв, аббревіатур органів державної влади, органів місцевого самоврядування, міжнародних організацій, повних або загально-вживаних назв географічних об'єктів або регіонів України, імен і прізвищ або прізвищ вищих посадових осіб України та добре відомих політичних діячів в Україні, торговельних марок, географічних зазначень, комерційних (фірмових) найменувань, імен та прізвищ знаних осіб тощо [16, п. 5]. Наразі період пріоритетної реєстрації завершився. Як наслідок, доменні імена стали

більш доступними для реєстрації. Водночас пріоритетна реєстрація дозволила зареєструвати ті доменні імена, які є найбільш «вразливими» до кіберсквотингу [14, с. 376].

Іншим доцільним обмежуючим заходом для вибору доменного імені в домені .УКР можна вважати існуючий у цьому домені «стоп-лист». Так, згідно з п. 2.1 «Тимчасових Правил реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР» стоп-лист доменних імен – це «винятковий перелік слів (назв), використання яких заборонено в доменних іменах або слова (назви) зарезервовано» [16, п. 2.1]. Відповідно до п. 1 «Порядку формування стоп-листа в домені .УКР» «стоп-лист домену .УКР формується з метою уникнення в процесі реєстрації доменних імен правових колізій, пов'язаних із порушенням норм суспільної моралі, нанесення образ та/або дискредитації на підґрунті расової, національної, гендерної неприязні або виконуваних професійних обов'язків, приниженням людської гідності, неправомірного здобуття прав на використання назв органів державної влади, місцевого самоврядування, міжнародних організацій, географічних назв» [17, п. 1]. «Стоп-лист» складається із зарезервованих слів і тих, що є забороненими. Так, до зарезервованих слів включаються категорії слів (назв), що співпадають, або є схожими до ступеня змішування, або імітують назви органів державної влади, місцевого самоврядування, державних посад, міжнародних організацій, держав, міждержавних економічних утворень, прізвища відомих політичних діячів та вищих посадових осіб України, назви географічних об'єктів і регіонів України, слова (назви), що можуть використовуватись у технологічних цілях для забезпечення функціонування системи реєстрацій у домені .УКР та слова (назви), що зарезервовані для державних потреб [17, п. 5]. Реєстрація доменних імен з використанням таких слів (назв) «здійснюється виключно в інтересах органів державної влади, місцевих громад (органів місцевого самоврядування), міжнародних (міждержавних) організацій, країн та міждержавних економічних утворень згідно із міжнародним стандартом ISO-3166 на підставі підтвердження права використання таких слів (назв) доменних імен або клопотанням відповідного центрального органу виконавчої влади. Слова (назви), що можуть використовуватись у технологічних цілях виключаються із стоп-листа та реєструються виключно в інтересах організацій, що виконують відповідні технологічні функції» [17, п. 9]. Крім того, «стоп-лист» включає заборонені для реєстрації слова – такі, «якщо з їх використанням може

бути здійснена реєстрація доменних імен, що дискредитують, або є расистськими, або є іншої подібної суті, що суперечить суспільній моралі у тому числі нецензурної лексики» [17, п. 8]. Реєстрація доменних імен, утворених на основі заборонених слів «стоп-листа» не дозволяється.

Поняття зарезервованих і технологічних доменів відомі також домену .UA [18]. Проте основним засобом, що безпосередньо спрямований на охорону від кіберсквотингу в цьому домені, є вимога «Регламенту особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA» (Регламенту .UA) мати права на відповідну торговельну марку для реєстрації доменного імені [19, п. 3.3]. Іншими словами, реєстрація доменних імен другого рівня в домені .UA відкрита лише для власників прав на торговельні марки та тільки за умови, що доменне ім'я є ідентичним з торговельною маркою (її словесною частиною). Таке обмеження є занадто жорстким й особливо не зрозумілим у контексті UA-DRP, яка не вимагає наявності прав на торговельну марку для доведення прав і законних інтересів на доменне ім'я [20, с. 334–335].

Висновки. «Порядок розв'язання доменних спорів», що діє в домені .УКР, і UA-DRP, що діє в домені .UA, базуючись на нормах UDRP, дозволяють ефективно й з урахуванням обставин кожної справи відмежувати добросовісну реєстрацію та використання доменного імені від недобросовісної. Очевидною перевагою «Порядку розв'язання доменних спорів» є те, що він дозволяє захистити права як та торговельні марки, так і на інші об'єкти – комерційне (фірмове) найменування, географічне зазначення, ім'я відомої у світі особи, раніше зареєстроване доменне ім'я [6, п. 2.1]. Водночас UA-DRP пропонує більш вдалі положення щодо встановлення недобросовісності або реєстрації, або використання доменного імені [3, п. 4(a)(iii)], та встановлення недобросовісності у випадку, передбаченому п. 4(b)(ii) [3, п. 4(b)(ii)].

Щодо заходів боротьби з кіберсквотингом, які не пов'язані з вирішенням спорів щодо доменних імен, у домені .УКР на початку реєстрації доменних імен діяв період пріоритетної реєстрації, який був спрямований на реєстрацію лише тих доменних імен, які є найбільш «вразливими» до кіберсквотингу [14, с. 378]. Крім того, в домені .УКР існує «стоп-лист», який містить так звані «зарезервовані» слова (назви) та слова (назви), заборонені для реєстрації в доменних іменах [16, п. 2.1; 17]. Щодо домену .UA, головним механізмом охорони від кіберсквотингу в цьому домені є дозвіл реєстрації доменного імені другого

рівня лише на підставі прав на відповідну торговельну марку [19, п. 3.3]. Такий захід є невідповідним жорстким й особливо не зрозумілим у контексті UA-DRP, яка не вимагає наявності прав на торговельну марку для доведення прав і законних інтересів на доменне ім'я [20, с. 334–335].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy : Approved by ICANN on October 24, 1999. URL: <https://www.icann.org/resources/pages/policy-2012-02-25-en> (last accessed: 12.03.2024).
2. Domain Name Dispute Resolution Service for Country Code Top Level Domains (ccTLDs). URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/ccTLD> (last accessed: 12.03.2024).
3. Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA : затверджена ТОВ «Хостмайстер» (Адміністратор публічного домену .UA) 19 березня 2019 року, оновлена 5 квітня 2021 року та 27 грудня 2023 року, та набула чинності з 1 лютого 2024 року. URL: <https://www.hostmaster.ua/policy/ua-drp/files/UA-Policy-UA-20240201.pdf> (дата звернення: 12.03.2024).
4. Позасудовий розгляд спорів щодо імен у домені .UA тимчасово призупинено. URL: <https://www.hostmaster.ua/news/?pr20220427> (дата звернення: 12.03.2024).
5. У домені UA відновлено позасудовий розгляд доменних спорів. URL: <https://www.hostmaster.ua/news/?pr20230704> (дата звернення: 12.03.2024).
6. Порядок розв'язання доменних спорів : затверджено Рішенням Координаційної ради ОП «Український мережевий інформаційний центр» від 28 лютого 2014 року, протокол № 18. URL: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Poryadok_sporiv_v2.0.pdf (дата звернення: 12.03.2024).
7. Положення про Комісію з досудового вирішення доменних спорів : затверджено Рішенням Координаційної Ради Об'єднання підприємств «Український мережевий інформаційний центр» від 28 лютого 2014 року, протокол № 18. URL: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Polozhennya_pro_Komisiyu_2.0.pdf (дата звернення: 12.03.2024).
8. Бойко Д.В. Правова природа доменних імен Інтернет : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Х., 2005. 19 с.
9. Бонтлаб В.В. Цивільно-правове регулювання доменних імен: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2006. 15 с.
10. Коваленко Т. Кіберсквотинг, ринок купівлі та продажу доменів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013. № 6. С. 40–45.
11. Попова Н.О. Кіберсквотинг як основний вид правопорушень в доменних спорах. *Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності* : Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. Черкаси : Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2015. 145 с. С. 134–137.
12. Сказко О.М. Правові засади вирішення доменних спорів в Україні : дис. ... доктор філософії : 081. К., 2021. 237 с.
13. WIPO Domain Name Dispute Resolution Service for .UA. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/ccTLD/ua/index.html> (last accessed: 12.03.2024).
14. Булат Н.М. Заходи боротьби з кіберсквотингом, встановлені адміністратором домену .УКР. *Доктрина приватного права: традиції та сучасність*: матеріали ХХ наук. практ. конф., присвяч. 100 й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл. кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В.П. Маслової (Харків, 4 лют. 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цивіл. права № 1, Каф. цивіл. права № 2; Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл. прав. дисциплін; Харків. обл. осередок Всеукр. гром. орг. «Асоц. цивілістів України». Харків : Право, 2022. 540 с. С. 375–379.
15. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Revlon Consumer Products Corporation v. Domain Manager, PageUp Communications Case No. D2003-0602 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2003/d2003-0602.html> (last accessed: 12.03.2024).
16. Тимчасові Правила реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР (версія 5.0) : схвалені рішенням Координаційної Ради ОП «Український мережевий інформаційний центр», Протокол № 16 від 17 жовтня 2013 року; зі змінами згідно з Протоколом № 17 від 31 січня 2014 року. URL: <http://uanic.net/pravila-registracii-i-polzovaniya-domennymi-imenami-v-domene-ukr> (дата звернення: 12.03.2024).
17. Порядок формування стоп-листа в домені .УКР : затверджено рішенням Координаційної ради ОП «Український мережевий інформаційний центр» від 23 вересня 2013 року. URL: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Poryadok-stop-list_v.1.1.1.pdf (дата звернення: 08.02.2022).
18. Публічні домени другого рівня. URL: <https://www.hostmaster.ua/2ld> (last accessed: 12.03.2024).
19. Регламент особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA (версія 1.0) : розроблений спільно ТОВ «Хостмайстер», адміністраторами публічних доменів та реєстраторами 1 квітня 2014 року. URL: https://hostmaster.ua/policy/Reglament_UA_1.0_UK.pdf (дата звернення: 12.03.2024).
20. Bulat N. A domain name and a trademark: a comparison and a relationship according to Ukrainian legislation. *The Lawyer Quarterly*. 2020. Vol 10, No 3. P. 324–336.

REFERENCES:

1. Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy. Retrieved from: <https://www.icann.org/resources/pages/policy-2012-02-25-en>
2. Domain Name Dispute Resolution Service for Country Code Top Level Domains (ccTLDs). Retrieved from: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/ctld>
3. Polityka vyrishennia sporiv shchodo domennykh imen v domeni .UA [.UA Domain Name Dispute Resolution Policy] Retrieved from: <https://www.hostmaster.ua/policy/ua-drp/files/UA-Policy-UA-20240201.pdf> [in Ukrainian]
4. Pozasadovyi rozghliad sporiv shchodo imen u domeni .UA tymchasovo pryzupyneno [Out-of-court dispute resolution over .UA domain names temporarily suspended] Retrieved from: <https://www.hostmaster.ua/news/?pr20220427> [in Ukrainian]
5. U domeni UA vidnovleno pozasadovyi rozghliad domennykh sporiv [The out-of-court resolution of domain disputes in the UA domain has been restored] Retrieved from: <https://www.hostmaster.ua/news/?pr20230704> [in Ukrainian]
6. Poriadok rozviazannia domennykh sporiv [Procedure for resolving domain disputes] Retrieved from: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Poryadok_sporiv_v2.0.pdf [in Ukrainian]
7. Polozhennia pro Komisiuu z dosudovoho vyrishennia domennykh sporiv [Regulations on the Commission for Pre-trial Resolution of Domain Name Disputes] Retrieved from: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Polozhennya_pro_Komisiyu_2.0.pdf [in Ukrainian]
8. Boiko, D.V. (2005). *Pravova pryroda domennykh imen Internet [Internet Domain Names Legal Nature]* Kh. 19 p. [in Ukrainian]
9. Bontlab, V.V. (2006). *Tsyvilno-pravove rehuliuвання domennykh imen [Civil regulation of domain names]* К., 15 p. [in Ukrainian]
10. Kovalenko, T. (2013). Kiberskvotynh, rynek kupivli ta prodazhu domeniv [Cybersquatting, the market for buying and selling domains] *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. No 6. P. 40–45 [in Ukrainian]
11. Popova, N.O. (2015). Kiberskvotynh yak osnovnyi vyd pravoporushen v domennykh sporakh [Cybersquatting as the main type of offence in domain name disputes] In O. V. Cherevko, O. P. Orliuk (Eds.) *Vitchyznianyi ta svitovyi dosvid pravovoho rehuliuвання vidnosyn u sferi intelektualnoi vlasnosti* (p. 134–137). Cherkasy: Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy [in Ukrainian]
12. Skazko, O.M. (2021). *Pravovi zasady vyrishennia domennykh sporiv v Ukraini [Legal framework for the domain-name dispute resolution in Ukraine]* К., 237 p. [in Ukrainian]
13. WIPO Domain Name Dispute Resolution Service for .UA. Retrieved from: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/ctld/ua/index.html>.
14. Bulat, N.M. (2022). Zakhody borotby z kiberskvotynhom, vstanovleni administratorom domenu .UKR [Anti-cybersquatting measures established by the .YKP domain administrator] *In Doktryna pryvatnoho prava: tradytsii ta suchasnist (p. 375–379)*. Kh.: Pravo [in Ukrainian]
15. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Revlon Consumer Products Corporation v. Domain Manager, PageUp Communications Case No. D2003-0602. Retrieved from: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2003/d2003-0602.html>
16. Tymchasovi Pravyla reiestratsii ta korystuvannia domennymi imenamy v domeni .UKR (versiiia 5.0) [Temporary Policy for the Registration and Use of Domain Names in the .YKP Domain (version 5.0)] Retrieved from: <http://uanic.net/pravila-registracii-i-polzovaniya-domennymi-imenami-v-domene-ukr> [in Ukrainian]
17. Poriadok formuvannia stop-lysta v domeni .UKR [The procedure for forming a stop list in the .YKP domain] Retrieved from: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Poryadok-stop-list_v.1.1.1.pdf [in Ukrainian]
18. Publichni domeny drugoho rivnia [Second-level public domains] Retrieved from: <https://www.hostmaster.ua/2ld> [in Ukrainian]
19. Rehlament osoblyvostei reiestratsii pryvatnykh domennykh imen drugoho rivnia v domeni .UA (versiiia 1.0) [Policy on particulars of registration of second-level private domain names in the .UA domain (version 1.0)] Retrieved from: https://hostmaster.ua/policy/Reglament_UA_1.0_UK.pdf [in Ukrainian]
20. Bulat, N. (2020). A domain name and a trademark: a comparison and a relationship according to Ukrainian legislation. *The Lawyer Quarterly*. Vol 10, No 3. P. 324–336.

УДК 342.5

DOI <https://doi.org/10.32782/chasopyskiivp/2024-5-4>

Карташов Павло Ігорович,
директор Українського фонду стартапів

ЦИФРОВІ ПРАВА ОСОБИ: ПІДСТАВИ ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Метою статті визначено встановлення нормативних підстав для формування в Україні системи цифрових прав особи, вироблення авторських підходів із встановлення змісту та критерії побудови їх системи, обґрунтування ознак цифрових прав особи у системі конституційних прав особи. Встановлено, що розвиток інформаційних технологій одним із своїх результатів має запровадження та можливість реалізації одного із основоположних принципів електронного урядування, яким є принцип прозорості ухвалення управлінських актів, публічності діяльності владних суб'єктів тощо. З'ясовано, що у XXI ст. відбувся остаточний перехід від індустріального суспільства до інформаційного, яке будується на застосуванні цифрових технологій, що вимагає звернення дослідницької уваги на встановлення поняття, змісту та системи цифрових прав особи. Встановлено, що до позитивних характеристик українського суспільства необхідно віднести: запровадження механізмів електронного урядування, що полягають у функціонування загальнонаціональних реєстрів, баз даних із розробленням механізмів доступу до них громадськості та зацікавлених осіб; запровадження цифрового підпису особи, що дозволяє забезпечити електронний документообіг; функціонування (і доволі успішне) системи електронного судочинства через доступ до Єдиного державного реєстру судових рішень, Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи та інші інформаційні сервіси та ресурси. Наголошено, що розвиток української держави нерозривно пов'язаний із подальшим впровадженням до публічно-управлінських правовідносин цифрових технологій та вимагає подальшої нормотворчої діяльності із гарантування цифрових прав особи, що, зокрема, визначено вимогами Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, де зазначено, що одним із напрямів співробітництва є сприяння широкому доступу, поліпшенню безпеки мереж та широкому використанню інформаційно-телекомунікаційних технологій приватними особами, бізнесом та адміністративними органами шляхом розвитку локальних ресурсів Інтернет і впровадження онлайн-послуг, зокрема електронного бізнесу, електронного уряду, електронної охорони здоров'я і електронного навчання. Зроблено висновок, що цифровізація публічного управління пов'язується із інтеграцією цифрових технологій до суспільних правовідносин, де важливе значення має регулювання цифрових прав особи. Підкреслено, що реалізація цифрових прав особи в Україні відбувається на таких інформаційних ресурсах, як e-Health, e-education, e-transport. Акцентовано, що належність та ефективність реалізації цифрових прав особи безпосередньо залежить від рівня їх нормативно-правового забезпечення, що вимагає системності, комплексності правотворчої діяльності. Зроблено висновок, що спрямування наукових досліджень має переслідувати функціональну мету забезпечення комплексності та повноти регулювання реалізації та захисту цифрових прав особи, що пов'язуються із встановленням статусу фізичної та юридичної особи у її взаємовідносинах як у сфері публічно-управлінських відносин, так і у сфері задоволення майнових та особистих немайнових інтересів.

Ключові слова: цифрові права, публічно-управлінські правовідносини, нормативно-правове регулювання, захист, правореалізація, охоронюваний законом інтерес.

Kartashov Pavlo. Digital personal rights: basis of formation and development perspectives

The purpose of the article is to establish the normative basis for the formation of a system of digital rights of the individual in Ukraine, to develop author's approaches to establishing the content and criteria for building their system, to substantiate the features of the digital rights of the individual in the system of constitutional rights of the individual. It has been established that one of the results of the development of information technologies is the introduction and possibility of implementation of one of the fundamental principles of electronic governance, which is the principle of transparency in the adoption of administrative acts, publicity of the activities of powerful entities, etc. It was found that in the 21st century there was a final transition from an industrial society to an information society, which is built on the application of digital technologies, which requires research attention to establish the concept, content and system of digital rights of the individual. It was established that the following should be included among the positive characteristics of Ukrainian society: the introduction of electronic governance mechanisms, which consist in the operation of national registers, databases with the development of access mechanisms to them for the public and interested persons; introduction of a digital signature of a person, which allows to ensure electronic document flow; functioning (and quite successful) of the electronic justice system through access to the Unified State Register of Court Decisions, the Unified Judicial Information (Automated) System and other information services and resources. It was emphasized that the development of the Ukrainian state is inextricably linked with the further introduction of digital technologies into public and administrative legal relations and requires further rule-making activities to guarantee the digital rights of individuals, which, in particular, is determined by the requirements of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand,

and the European Union, by the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, where it is stated that one of the areas of cooperation is the promotion of wide access, improvement of network security and wide use of information and telecommunication technologies by private individuals, businesses and administrative bodies through the development of local resources Internet and implementation of online services, including e-business, e-government, e-health and e-learning. It was concluded that the digitalization of public administration is connected with the integration of digital technologies into public legal relations, where the regulation of the digital rights of a person is of great importance. It is emphasized that the realization of digital rights of a person in Ukraine takes place on such information resources as e-Health, e-education, e-transport. It is emphasized that the appropriateness and effectiveness of the implementation of a person's digital rights directly depends on the level of their regulatory and legal support, which requires systematic, comprehensive law-making activity. It was concluded that the direction of scientific research should pursue the functional goal of ensuring the comprehensiveness and completeness of the regulation of the implementation and protection of a person's digital rights, which are connected with the establishment of the status of a physical and legal entity in its relationships both in the field of public-management relations and in the field of satisfaction property and personal non-property interests.

Key words: digital rights, public-administrative legal relations, legal regulation, protection, law enforcement, interest protected by law.

Постановка проблеми. Розвиток країн в умовах сучасності характеризується формуванням та подальшим функціонуванням суспільства на засадах цифровізації зв'язків між його членами, між людиною та державою, між суб'єктами господарювання та суб'єктами владних повноважень.

Розвиток інформаційних технологій одним із своїх результатів має запровадження та можливість реалізації одного із основоположних принципів електронного урядування, яким є принцип прозорості ухвалення управлінських актів, публічності діяльності владних суб'єктів тощо [1; 2].

Отже, необхідно зазначити, що у XXI ст. відбувся остаточний перехід від індустріального суспільства до інформаційного, яке будується на застосуванні цифрових технологій, що вимагає звернення дослідницької уваги на встановлення поняття, змісту та системи цифрових прав особи.

Стан наукової розробки проблеми. Дослідження проблематики цифрових прав особи останнім часом набуває відповідного рівня популярності, що пов'язується із розвитком інформаційних технологій та ресурсів, електронних послуг, обігом та доступністю публічної інформації. Зазначене обумовлює формування відповідного вектору наукових досліджень, предметом яких є встановлення змісту та особливостей інформаційного забезпечення діяльності органів влади, де варто виокремити публікації І.М. Олійченка [3], В.М. Олійника [4], Ю.О. Легези [5; 6] та ін. Проблематика формування інформаційного суспільства розроблялась на рівні дисертаційних такими вченими, як Г.О. Блінова (дисертація на тему «Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: актуальні питання теорії та практики» (2019 р.) [7]), А.Г. Черноус (дисертація на тему «Адміністративно-правове регулювання Національної інформаційної інфраструктури

України» (2020 р.) [8]), О.О. Берназюк (дисертація на тему «Адміністративно-правові засади використання цифрових технологій у праві» [9]) та ін. Попри наявність наукових досліджень, варто підкреслити, що комплексно проблематика цифрових прав особи не розроблялась, що обумовлює актуальність даної наукової праці.

Метою статті є встановлення нормативних підстав для формування в Україні системи цифрових прав особи, вироблення авторських підходів із встановлення змісту та критерії побудови їх системи, обґрунтування ознак цифрових прав особи у системі конституційних прав особи.

Виклад основного матеріалу. Формування інформаційного суспільства в Україні було розпочато із прийняттям у 1998 році Закону України «Про Національну програму інформатизації» [10]. До стратегічних національних документів, що визначають вплив на формування інформаційного суспільства необхідно виокремити Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні» [11], Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 614-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року» [12], концепцію розвитку електронного урядування [13].

До позитивних характеристик українського суспільства варто віднести: запровадження механізмів електронного урядування, що полягають у функціонування загальнонаціональних реєстрів, баз даних із розробленням механізмів доступу до них громадськості та зацікавлених осіб; запровадження цифрового підпису особи, що дозволяє забезпечити електронний документообіг; функціонування (і доволі успішне) системи електронного судочинства через доступ до Єдиного

державного реєстру судових рішень, Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи та інші інформаційні сервіси та ресурси.

Розвиток української держави нерозривно пов'язаний із подальшим впровадженням до публічно-управлінських правовідносин цифрових технологій та вимагає подальшої нормотворчої діяльності із гарантування цифрових прав особи, що, зокрема, визначено вимогами Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію з ЄС), де зазначено, що одним із напрямів співробітництва є сприяння широкому доступу, поліпшенню безпеки мереж та широкому використанню інформаційно-телекомунікаційних технологій приватними особами, бізнесом та адміністративними органами шляхом розвитку локальних ресурсів Інтернет і впровадження онлайн-послуг, зокрема електронного бізнесу, електронного уряду, електронної охорони здоров'я і електронного навчання [14].

Цифровізація публічного управління пов'язується із інтеграцією цифрових технологій до суспільних правовідносин, де важливе значення має регулювання цифрових прав особи.

Реалізація цифрових прав особи в Україні відбувається на таких інформаційних ресурсах, як e-Health, e-education, e-transport [15].

Належність та ефективність реалізації цифрових прав особи безпосередньо залежить від рівня їх нормативно-правового забезпечення, що вимагає системності, комплексності правотворчої діяльності [16].

Отже, спрямування наукових досліджень має переслідувати функціональну мету забезпечення комплексності та повноти регулювання реалізації та захисту цифрових прав особи, що пов'язується із встановленням статусу фізичної та юридичної особи у її взаємовідносинах як у сфері публічно-управлінських відносин, так і у сфері задоволення майнових та особистих немайнових інтересів.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження системи цифрових прав особи має базуватися на врахуванні здобутків, отриманих у таких наукових працях, як: Е.Е. Аблякимов [17], Г.О. Блінова [7], О.О. Берназюк [9], О.С. Бухтатий [18], П.С. Клімушин [19] та ін.

Таким чином, цифрові права стосуються прав і свобод людини у цифровому середовищі. Це концепція, яка охоплює різноманітні аспекти життя людини в умовах постійного розвитку інформаційних технологій та Інтернету. До системи цифрових прав необхідно віднести: право на приватність, що розуміється як захист особистих даних користувачів, їхніх онлайн-активностей та комунікацій від незаконного збору, зберігання та використання; свобода слова та вираження, що розуміється як можливість вільно висловлювати свої думки та ідеї в Інтернеті без цензури або репресій, з урахуванням законних обмежень (наприклад, щодо мови ворожнечі); доступ до інформації, в тому числі через Інтернет, та можливість вільного користування публічними ресурсами; право на участь у суспільному житті (як можливість використовувати цифрові платформи для участі в політичних процесах, громадських обговореннях та прийнятті рішень); право на цифрову безпеку, що розуміється як право на захист користувачів від кібератак, шахрайства, та інших загроз в онлайн-середовищі; можливості електронної ідентифікації та автентифікації задля отримання чи надання послуг, підпису документів тощо; право на анонімність, як можливість залишатися анонімним в Інтернеті, якщо це не порушує прав інших людей та законодавства; право інтелектуальної власності, включаючи захист авторських прав і забезпечення справедливої винагороди за використання творчих робіт у цифровому середовищі.

Таким чином, цифрові права стають дедалі важливішими з огляду на глобальну цифровізацію суспільства та зростаючу залежність від Інтернету та інформаційних технологій. Захист цифрових прав вимагає сучасного законодавства, ефективних механізмів контролю та міжнародної співпраці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. A Digital Agenda for Europe: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Brussels, 19.5.2010, COM(2010)245 final. URL: [http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R\(01\)&from=EN](http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R(01)&from=EN)
2. Степанов В.Ю. Проблеми та перспективи інформаційного суспільства. *Державне будівництво*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_4
3. Олійченко І.М. Інформаційне забезпечення управління обласною державною адміністрацією. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-01\(5\)/11oimoda.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-01(5)/11oimoda.pdf)
4. Олійник О.В. Інформаційний суверенітет як важлива умова забезпечення інформаційної безпеки України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 1. С. 54–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_1_15.

5. Легеца Ю.О. Права дитини в інформаційному цифровому просторі. *Law. State. Technology*. 2021. № 3. С. 79–83. <https://doi.org/10.32782/LST/2021-3-12>
6. Легеца Ю.О. Адміністративно-правове забезпечення безпеки ведення публічних інформаційних сервісів як складова національної безпеки України. *Man and society in the dimensions of socio-cultural transformation : Scientific monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. 301 p. P. 6–21. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-208-1-1>
7. Блінова Г.О. Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: актуальні питання теорії та практики: дис. д.ю.н.: 12.00.07. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. 545 с.
8. Чорноус А.Г. Адміністративно-правове регулювання Національної інформаційної інфраструктури країни : дис. к.ю.н.:12.00.07. Київ, 2020. 195 с.
9. Берназюк О.О. Адміністративно-правові засади використання цифрових технологій у праві: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право). К., 2021. 647 с.
10. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр/print> (втратив чинність).
11. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. *Офіційний вісник України*. 2013. № 44. Ст. 1581.
12. Про схвалення Концепції Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 614-р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/614-2013-р>
13. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
15. «Введення цифрових технологій у всі сфери суспільного життя необхідно вже сьогодні» – Секретар ВП ВС Всеволод Князев / Верховний Суд. 2018. URL : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/611695/>
16. В Україні починається період цифрових трансформацій / Судово-юридична галета. 2019. URL: <https://sud.ua/ru/news/ukraine/149021-v-ukrayini-pochinayetsya-period-tsifrovikh-transformatsiy>
17. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>
18. Аблякимов Е.Е. Правові основи формування державних електронних інформаційних ресурсів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ, 2010. 21 с.
19. Бухтагий О.Є. Публічні комунікації та електронна демократія в Україні: проблеми і перспективи. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія « Соціальні комунікації»*. 2016. Вип. 48. С. 108–120.
20. Клімушин П.С., Серенко А.О. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : монографія. Харків : Магістр, 2010. 312 с.

REFERENCES:

1. A Digital Agenda for Europe: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Brussels, 19.5.2010, COM(2010)245 final. URL: [http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R\(01\)&from=EN](http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R(01)&from=EN).
2. Stepanov, V.Yu. (2012). Problemy ta perspektyvy informatsiinoho suspilstva [Problems and prospects of the information society] *Derzhavne budivnytstvo*. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_4 [in Ukrainian]
3. Oliichenko, I.M. Informatsiine zabezpechennia upravlinnia oblasnoiu derzhavnoiu administratsiieiu [Information support for the management of the regional state administration] URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-01\(5\)/11oimoda.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-01(5)/11oimoda.pdf) [in Ukrainian]
4. Oliinyk, O.V. (2015). Informatsiyni suverenitet yak vazhlyva umova zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy [Information sovereignty as an important condition for ensuring information security of Ukraine] *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 1. S. 54–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_1_15 [in Ukrainian]
5. Leheza, Yu.O. (2021). Prava dytyny v informatsiinomu tsyfrovomu prostori [Children's rights in the informational digital space] *Law. State. Technology*. № 3. S. 79–83. <https://doi.org/10.32782/LST/2021-3-12> [in Ukrainian]
6. Leheza, Yu.O. (2022). Administratyvno-pravove zabezpechennia bezpeky vedennia publichnykh informatsiinykh servisiv yak skladova natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Administrative and legal security of public information services as a component of Ukraine's national security]. *Man and society in the dimensions of socio-cultural transformation : Scientific monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”. 301 p. P. 6–21. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-208-1-1> [in Ukrainian]
7. Blinova, H.O. (2019). Administratyvno-pravovi zasady informatsiinoho zabezpechennia orhaniv publichnoi administratsii v Ukraini: aktualni pytannia teorii ta praktyky [Administrative and legal principles of information provision of public administration bodies in Ukraine: topical issues of theory and practice] *Candidate's thesis*. Zaporizhzhia : ZNU. 545 s. [in Ukrainian]
8. Chornous, A.H. (2020). Administratyvno-pravove rehuliuвання Natsionalnoi informatsiinoi infrastruktury Ukrainy [Administrative and legal adjustment of the National Information Infrastructure of Ukraine] *Candidate's thesis*. Kyiv. 195 s. [in Ukrainian]

9. Bernaziuk, O.O. (2021). *Administrativno-pravovi zasady vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u pravi* [Administrative and legal principles of the use of digital technologies in law]. *Doctor's thesis*. K., 2021. 647 s. [in Ukrainian]
10. Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii: Zakon Ukrainy vid 4 liutoho 1998 roku № 74/98-VR [Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii: Zakon Ukrainy vid 4 liutoho 1998 roku No. 74/98-VR]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-vr/print> (vtratyv chynnist) [in Ukrainian]
11. Stratehiia rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15 travnia 2013 r. № 386-r. [Stratehiia rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministeriv Ukrainy vid 15 travnia 2013 r. No. 386-r.] *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 44. St. 1581 [in Ukrainian]
12. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy stvorennia ta funktsionuvannia informatsiinoi systemy nadannia administrativnykh posluh na period do 2017 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.07.2013 № 614-r. [Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy stvorennia ta funktsionuvannia informatsiinoi systemy nadannia administrativnykh posluh na period do 2017 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministeriv Ukrainy vid 24.07.2013 No. 614-r]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/614-2013-r> [in Ukrainian]
13. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.09.2017 № 649-r. [Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministeriv Ukrainy vid 20.09.2017 No. 649-r.]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80> [in Ukrainian]
14. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Mizhnarodnyi dokument vid 27.06.2014. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian]
15. "Vvedennia tsyfrovyykh tekhnolohii u vsi sfery suspilnoho zhyttia neobkhidno vzhe sohodni" – Sekretar VP VS Vsevolod Kniaziev / Verkhovnyi Sud. 2018 [The introduction of digital technologies into all spheres of social life is necessary today" – Secretary of the Supreme Court Vsevolod Knyazev / Supreme Court]. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/611695/> [in Ukrainian]
16. V Ukraini pochynaietsia period tsyfrovyykh transformatsii / Sudovo-iurydychna haleta. 2019. [In Ukraine, the period of digital transformation is beginning / Judicial and legal galeta] URL: <https://sud.ua/ru/news/ukraine/149021-v-ukrayini-pochinayetsya-period-tsifrovikh-transformatsiy> [in Ukrainian]
17. Pro pravotvorchu diialnist: Zakon Ukrainy vid 24 serpnia 2023 roku № 3354-IX [Pro pravotvorchu diialnist: Zakon Ukrainy vid 24 serpnia 2023 roku № 3354-IX] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> [in Ukrainian]
18. Abliakymov, E.E. (2010). Pravovi osnovy formuvannia derzhavnykh elektronnykh informatsiinykh resursiv [Legal basis of formation of state electronic information resources] *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv. 21 s. [in Ukrainian]
19. Bukhtatyi, O.Ye. (2016). Publichni komunikatsii ta elektronna demokratsiia v Ukraini: problemy i perspektyvy [Public communications and electronic democracy in Ukraine: problems and prospects] *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury. Seriia "Sotsialni komunikatsii"*. Vyp. 48. S. 108–120 [in Ukrainian]
20. Klimushyn, P.S., & Serenok, A.O. (2010). Elektronne uriaduvannia v informatsiinomu suspilstvi: monohrafiia [Electronic Uriadovaniya in the information society: monograph] Kharkiv: Mahistr. 312 s. [in Ukrainian]

УДК 342.5

DOI <https://doi.org/10.32782/chasopyskiivp/2024-5-5>

Маркевич Ігор Богданович,
керівник проектів та програм
Українського фонду стартапів

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Встановлено, що досягнення справедливого балансу застосування нормативних обмежень вимагає ефективного нормативно-правового регулювання здійснення дозвільної діяльності в державі. Метою статті визначено обґрунтування функціонального призначення дозвільної діяльності з точки зору нормативно-правового аспекту дослідження. Встановлено, що здійснення дозвільної діяльності відноситься до системи допустимих та прийнятних правових засобів обмежень прав та інтересів приватних осіб, що сприяють результативному врегулюванню соціально-економічних, політичних, моральних та інших питань, що складають функції держави. До системи правових засобів забезпечення реалізації та захисту прав та інтересів приватної особи загальною визнано складаються такі елементи механізму нормативного регулювання, як: дозволи, заборони та зобов'язання. Встановлено, що здійснення дозвільної діяльності має відповідати таким вимогам, як: правомірність обмежень; визначення меж впровадження інтересів учасників правовідносин; гарантування здійснення прав і свобод людини навіть в умовах застосування правових засобів впливу на правовідносини. Акцентовано, що зміст дозволу для суб'єкта господарювання полягає у тому, що він встановлює установчу підставу для надання послуг, виконання робіт та виробництва послуг. Зазначено, що застосування обмежень у здійсненні господарської діяльності має переслідувати мету забезпечення дотримання вимог національної безпеки. Визначено, що під дозвільною системою має розумітися особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян. Зроблено висновок, що існування дозвільної системи спрямовується на забезпечення дотримання стандартів національної безпеки, що складається із різних сфер та підвидів (економічна, продовольча, виробнича, екологічна, інформаційна та ін.), що дозволяє досягти такого стану суспільних відносин, в умовах якого дотримуються права і свободи людини як найвищої соціальної цінності.

Ключові слова: дозвільна система, дозвільна діяльність, нормативно-правове регулювання, національна безпека, нормативний стандарт.

Markevych Ihor. Functional purpose of permitted activity: regulatory and legal aspect

It has been established that achieving a fair balance in the application of regulatory restrictions requires effective regulatory and legal regulation of the implementation of permitting activities in the state. The purpose of the article is to justify the functional purpose of permitting activities from the point of view of the regulatory and legal aspect of the study. It has been established that the implementation of permitting activity refers to the system of permissible and acceptable legal means of limiting the rights and interests of private individuals, which contribute to the effective settlement of socio-economic, political, moral and other issues that make up the functions of the state. The system of legal means for ensuring the realization and protection of the rights and interests of a private person generally includes such elements of the regulatory regulation mechanism as: permits, prohibitions and obligations. It was established that the implementation of permit activity must meet such requirements as: legality of restrictions; determination of the limits of the implementation of the interests of the participants in the legal relationship; guaranteeing the exercise of human rights and freedoms even in the conditions of the use of legal means of influencing legal relations. It is emphasized that the content of the permit for a business entity is that it establishes the basis for providing services, performing works and producing services. It is noted that the application of restrictions on the implementation of economic activity should pursue the goal of ensuring compliance with national security requirements. It was determined that the permit system should be understood as a special procedure for the manufacture, acquisition, storage, transportation, accounting and use of specially defined objects, materials and substances, as well as the opening and functioning of individual enterprises, workshops and laboratories for the purpose of protecting the interests of the state and the safety of citizens. It was concluded that the existence of the permit system is aimed at ensuring compliance with national security standards, which consists of various spheres and subspecies (economic, food, production, environmental, informational, etc.), which allows to achieve such a state of social relations in which the rights are respected and human freedom as the highest social value.

Key words: permit system, permit activity, legal regulation, national security, regulatory standard.

Постановка проблеми. Нормативне закріплення здійснення дозвільної діяльності відбувається в межах реалізації функцій держави. Адміністративна реформа, ініційована якою відбулось у 1998 році, основним пріоритетом встановила впровадження «людноцентристської» концепції діяльності держави, що вимагає побудови публічно-управлінських правовідносин на засадах адміністративної сервісності [1].

Стан наукової розробки. Держава розуміється як суверенна політико-територіальна владна інституція, що здатна організувати суспільства та налагодити взаємозв'язки між його членами за допомогою використання нормативних приписів, що діють на засадах загальнообов'язковості та гарантуються можливостями та засобами, доступними для апарату держави [2, с. 42]. Т.Г. Андрусак розуміє державу як найвищу форму організації суспільства, що здатна гарантувати реалізацію та захист прав та інтересів особи [3]. Подібні підходи викладені у публікаціях Н.В. Мішиної [4; 5], Ю.О. Легези, В.В. Северин [6; 7] та ін. При цьому вимагається вирішення комплексної наукової задачі із нормативного регулювання дозвільної діяльності вимагає акцентуації дослідницької уваги.

Метою статті є обґрунтування функціонального призначення дозвільної діяльності з точки зору нормативно-правового аспекту дослідження.

Виклад основного матеріалу. Але при цьому часто забезпечення інтересів однією особи межує із порушенням прав іншої, і пошук допустимості таких втручань пов'язується із здійсненням дозвільної діяльності [8, с. 63–65]. Досягнення справедливого балансу застосування нормативних обмежень вимагає ефективного нормативно-правового регулювання здійснення дозвільної діяльності в державі [9, с. 78; 10, с. 95]. О.В. Джафарова під механізмом правового регулювання обґрунтовує доцільність розуміння певної системи правових засобів, що дозволяє учасникам соціальних відносин визначити коло належних їм прав та обов'язків, сприяє досягненню принципів збалансованості взаємозв'язків між ними [11].

Здійснення дозвільної діяльності відноситься до системи допустимих та прийнятних правових засобів обмежень прав та інтересів приватних осіб, що сприяють результативному врегулюванню соціально-економічних, політичних, моральних та інших питань, що складають функції держави [12, с. 55]. Отже, систему правових засобів забезпечення реалізації та захисту прав та інтересів приватної особи загально визнано складаються такі елементи механізму норма-

тивного регулювання, як: дозволи, заборони та зобов'язання [13, с. 50]. Окремі вчені до системи правових засобів відносяться також акти, що містять рекомендаційні норми [14, с. 141].

Наявну наукову дискусію щодо визначення сутності правових засобів обмеження прав і свобод людини, якими є дозволи та заборони, а також встановлення зобов'язань, необхідно зробити акцент на таких їх характеристиках, як: реалізація прав не відноситься до абсолютних категорій; здійснення прав відноситься до динаміки правовідносин; визначення меж впровадження інтересів учасників правовідносин; гарантування здійснення прав і свобод людини навіть в умовах застосування правових засобів впливу на правовідносини.

Зміст дозволу для суб'єкта господарювання полягає у тому, що він встановлює установчу підставу для надання послуг, виконання робіт та виробництва послуг [15].

Наприклад, реалізація свободи допускається в умовах застосування обмежень, що не є її порушенням, а переслідує мету захисту національної безпеки та її складових [16]. Забезпечення вимог національної безпеки є гарантією функціонування держави, суспільства або особи, в якому дотримується зберігання демократичних цінностей [17, с. 32–34], серед яких важливе значення обіймає «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні» (ст. 3 Конституції України) [18].

Відповідно до Закону України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII «Про національну безпеку України» до об'єктів віднесено: державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [19].

Тобто важливе значення для збереження та розвитку української держави займають такі цінності, як державний суверенітет, євроінтеграція, захист прав і свобод людини, що має корелюватися із змістом нормативно-правового регулювання здійснення дозвільної діяльності. Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576 «Про затвердження

Положення про дозвільну систему» міститься тлумачення категорії «дозвільна система» як «особливого порядку виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян» [20].

У статті 1 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [21] встановлюється, що в Україні діє презумпція відповідності як припущення, що полягає у визнанні достовірності того факту, що «продукція, пов'язаний з нею процес або метод виробництва чи інший об'єкт відповідає вимогам відповідного технічного регламенту, що визначені в ньому, а орган з оцінки відповідності відповідає спеціальним вимогам до призначених органів з оцінки відповідності (далі - призначений орган) чи визначених незалежних організацій».

Таким чином, необхідно зробити висновок, що існування дозвільної системи спрямовується на забезпечення дотримання стандартів національної безпеки, що складається із різних сфер та підвидів (економічна, продовольча, виробнича, екологічна, інформаційна та ін.), що дозволяє досягти такого стану суспільних відносин, в умовах якого дотримуються права і свободи людини як найвищої соціальної цінності.

Саме тому є правомірним застосування дозвільної системи задля обмеження права особи на свободу думки через міркування національної безпеки та оборони, територіальної цілісності та громадського порядку [18]. Нормативне регулювання встановлення переліку діяльності, умовою здійснення якої є отримання спеціального дозволу (ліцензії), має відбуватися на рівні законодавчого акту, яким в Україні є Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності», яким встановлено такий перелік: «1) банківська діяльність, діяльність з надання фінансових послуг – у випадках, встановлених законом, та діяльність із здійснення операцій з готівкою, що включають інкасацію коштів, перевезення валютних та інших цінностей, оброблення та зберігання готівки; 1¹) професійна діяльність на ринках капіталу та організованих товарних ринках, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» та Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»; 4) діяльність у сфері медіа, що ліцензується відповідно до Закону України «Про медіа»; 5) діяльність

у сфері електроенергетики, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про ринок електричної енергії», і діяльність у сфері використання ядерної енергії, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії»; 6) освітня діяльність, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених спеціальними законами у сфері освіти; 7) виробництво і торгівля спиртом етиловим, спиртовими дистилатами, біостанолом, алкогольними напоями, тютюновими виробами, рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, і паливом, зберігання пального, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилатів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального»; 8) надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації) та технічного захисту інформації, за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України; 9) будівництво об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками, за переліком видів робіт, що визначається Кабінетом Міністрів України, – з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності»; 10) виробництво лікарських засобів, оптова та роздрібна торгівля лікарськими засобами, імпорт лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) – з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про лікарські засоби»; 11) виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивою та дратівною дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж; 12) виробництво вибухових матеріалів промислового призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України; 13) надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України; 14) виробництво особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом

Міністрів України; 14⁻¹) діяльність з управління небезпечними відходами, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про управління відходами»; 15) медична практика; 16) діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України; 17) ветеринарна практика; 18) випуск та проведення лотерей з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про державні лотереї в Україні»; 18⁻¹) діяльність на ринку азартних ігор, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»; 19) туроператорська діяльність; 21) промисловий вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України; 22) культивування рослин, включених до таблиці I Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного Переліку, - з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»; 23) діяльність, пов'язана з розробленням, виготовленням, постачанням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації (критерії належності та перелік технічних засобів негласного отримання інформації визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням Служби безпеки України); 23⁻¹) діяльність, пов'язана з розробленням, виготовленням, постачанням технічних засобів розвідки (критерії належності до технічних засобів розвідки визначаються розвідувальними органами України); 24) перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів внутрішнім водним, морським, автомобільним, залізничним та повітряним транспортом, міжнародні перевезення

пасажирів та вантажів автомобільним транспортом; 25) зовнішньоекономічна діяльність відповідно до статті 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»; 26) транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом; 27) діяльність на ринку природного газу, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про ринок природного газу»; 28) централізоване водопостачання та централізоване водовідведення; 29) виробництво теплової енергії, транспортування теплової енергії магістральними і місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії; 30) охоронна діяльність; 33) виробництво ветеринарних препаратів; 34) заготівля та тестування донорської крові та компонентів крові незалежно від їх кінцевого призначення, переробка, зберігання, розподіл та реалізація донорської крові та компонентів крові, призначених для трансфузії» [22].

Відповідно до змісту Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» зазначений вище перелік діяльності є вичерпним, і не може бути розширено за рахунок положень підзаконним нормативно-правових актів.

Висновок. Таким чином, основною метою дозвільної діяльності є забезпечення життя, здоров'я людини, безпеки навколишнього природного середовища та національних інтересів тощо.

З урахуванням вище зазначеного необхідно акцентувати, що здійснення дозвільно-ліцензійних проваджень має відповідати вимогам прозорості, публічності надання відповідних адміністративних послуг не залежно від дії чи відсутності спеціальних правових режимів. Гарантіями ефективності здійснення дозвільно-ліцензійного провадження при цьому має визначатися як функціонування інституту адміністративної відповідальності, так і створення механізмів врегулювання публічно-правових спорів між суб'єктами господарювання та владних суб'єктами, що мають компетенцію на регуляторний вплив у сфері бізнесу та підприємництва із дотриманням вимог національної, економічної та інформаційної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 12 липня 1998 року № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. Х. : Консум, 2001. 704 с.
3. Андрусак Т.Г. Теорія держави і права : навч. посібник. Львів : Фонд «Право для України», 1997. 198 с.
4. Barvinenko V., Mishyna N., Qaracayev S. Ukrainian local government and Council of Europe's standards: human rights protection and decentralisation at the times of militarisation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. № 9(4). С. 31–36.
5. Mishyna N. European court of human rights' judgements implementation by local and regional authorities: relevant publications on the topic. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2023. Т. 33. С. 52–57.

6. Легеца Ю.О. Дозвільно-ліцензійне провадження у сфері використання природних ресурсів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2017. Вип. 25. С. 35–40.
7. Легеца Ю.О., Северин В.В. Проблеми поводження з техногенними відходами. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2021. № 1. С. 46–52.
8. Джафарова О.В. Принципи дозвільної діяльності: проблеми правозастосування. *Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15 квітня 2015 року)*. Х. : ХНУВС, 2015. С. 63–65.
9. Кривицький Ю.В. Механізм правового регулювання в сучасній теорії права. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 74–79.
10. Тарахонич Т.І. Змістовна характеристика правових засобів: сучасні погляди. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 2. С. 36–39.
11. Джафарова О.В. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні: адміністративно-правові засади : дис. ... д.ю.н. : 12.00.07. Х., 2015. 572 с.
12. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави [вид. 5-ге, зі змінами] : навч. посіб. К. : Атіка, 2001. 176 с.
13. Гурковський М.П. Реєстраційна діяльність публічної адміністрації : організаційно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Л., 2010. 19 с.
14. Іванцов В.О. Адміністративно-правові засоби протидії правопорушенням в галузі фінансів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Х., 2010. 20 с.
15. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 року № 2806-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>
16. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/222-19>.
17. Приватне життя і поліція. Концептуальні підходи. Теорія та практика / відповід. ред.: Ю. І. Римаренко. К. : КНТ, 2006. 740 с.
18. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
19. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
20. Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF>
21. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України 15 січня 2015 року № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>
22. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

REFERENCES:

1. Pro zakhody shchodo vprovadzhennia Kontseptsii administrativnoi reformy v Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 22 lypnia 1998 roku № 810/98 [On measures to implement the Administrative Reform Concept in Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated July 22, 1998 No. 810/98]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> [in Ukrainian]
2. Skakun, O.F. (2001). *Teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk* [Theory of the state and law: a textbook]. Kh. : Konsum, 704 s. [in Ukrainian]
3. Andrusiak, T.H. (1997). *Teoriia derzhavy i prava: navch. posibnyk* [Theory of the state and law: a textbook] Lviv: Fond "Pravo dlia Ukrainy", 1997. 198 s. [in Ukrainian]
4. Barvinenko, V., Mishyna, N., & Qaracayev, C. (2023). Ukrainian local government and Souncil of Europe's standards: human rights protection and decentralisation at the times of militarisation. *Baltic Journal of Economic Studies*. № 9(4). S. 31–36.
5. Mishyna, N. (2023). European court of human rights' judgements implementation by local and regional authorities: relevant publications on the topic. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu "Odeska yurydychna akademiia"*. T. 33. S. 52–57.
6. Leheza, Yu.O. (2017). *Dozvilno-litsenziine provadzhennia u sferi vykorystannia pryrodnykh resursiv* [Licensing proceedings in the field of use of natural resources] *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia "Iurisprudentsiia"*. Vyp. 25. S. 35–40 [in Ukrainian]
7. Leheza, Yu.O., & Severyn, V.V. (2021). *Problemy povodzhennia z tekhnohennymy vidkhodamy* [Problems of man-made waste management] *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia*. № 1. S. 46–52 [in Ukrainian]
8. Dzharafarova, O.V. (2015). *Pryntsypy dozvilnoi diialnosti: problemy pravozastosuvannia* [Principles of permit activity: problems of law enforcement] *Aktualni problemy administrativno-pravovoho zabezpechennia diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: mater. nauk.-prakt. CONF. (m. Kharkiv, 15 kvitnia 2015 roku)*. Kh.: KhNUVS, 2015. S. 63–65 [in Ukrainian]
9. Kryvytskyi, Yu.V. (2009). *Mekhanizm pravovoho rehuliuвання v suchasni teorii prava* [Mechanism of legal regulation in the modern theory of law] *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 4. S. 74–79 [in Ukrainian]

10. Tarakhonych, T.I. (2011). Zmistovna kharakterystyka pravovykh zasobiv: suchasni pohliady [Content characteristics of legal means: modern views] *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 2. S. 36–39 [in Ukrainian]
11. Dzhaferova, O.V. (2015). Dozvilna diialnist orhaniv publichnoi administratsii v Ukraini: administratyvno-pravovi zasady [Permissive activity of public administration bodies in Ukraine: administrative and legal principles] *Doctor's thesis*. Kh. 572 s. [in Ukrainian]
12. Rabinovych, P.M. (2001). Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy [vyd. 5-te, zi zminamy]: navch. posib. [Basics of the general theory of law and the state [ed. 5th, with changes]: academic. manual] K. : Atika. 176 s. [in Ukrainian]
13. Hurkovskiy, M.P. (2010). Reiestratsiina diialnist publichnoi administratsii: orhanizatsiino-pravovyi aspekt [Registration activity of public administration: organizational and legal aspect] *Extended abstract of Candidate's thesis*. L. 19 s. [in Ukrainian]
14. Ivantsov, V.O. (2010). Administratyvno-pravovi zasoby protydyi pravoporushenniam v haluzi finansiv [Administrative and legal means of combating offenses in the field of finance] *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kh., 2010. 20 s. [in Ukrainian]
15. Pro dozvilnu systemu u sferi hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 06.09.2005 roku № 2806-IV [On the permit system in the field of economic activity: Law of Ukraine dated September 6, 2005 No. 2806-IV]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2806-15> [in Ukrainian]
16. Pro litsenzuvannia vydiv hospodarskoi diialnosti : Zakon Ukrainy vid 02.03.2015 № 222-VIII [On licensing of economic activities: Law of Ukraine dated March 2, 2015 No. 222-VIII]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/222-19> [in Ukrainian]
17. Pryvatne zhyttia i politsiia. Kontseptualni pidkhody. Teorii ta praktyka (2006). [Private life and the police. Conceptual approaches. Theory and practice] vidpovid. red.: Yu. I. Rymarenko. K. : KNT. 740 s. [in Ukrainian]
18. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian]
19. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 roku № 2469-VIII [On the national security of Ukraine: Law of Ukraine dated June 21, 2018 No. 2469-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian]
20. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dozvilnu systemu: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.10.1992 № 576 [On approval of the Regulation on the permit system: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.10.1992 No. 576]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF> [in Ukrainian]
21. Pro tekhnichni rehlementy ta otsinku vidpovidnosti: Zakon Ukrainy 15 sichnia 2015 roku № 124-VIII [On technical regulations and conformity assessment: Law of Ukraine of January 15, 2015 No. 124-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text> [in Ukrainian]
22. Pro litsenzuvannia vydiv hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 2 bereznia 2015 roku № 222-VIII [On licensing of economic activities: Law of Ukraine dated March 2, 2015 No. 222-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> [in Ukrainian]

ЗМІСТ

Бабіков Олександр Петрович ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ З ІНШОЮ МЕТОЮ, – МЕЖІ ДОПУСТИМОГО.....	3
Будзан Леся Дмитрівна ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ.....	9
Булат Наталія Миколаївна ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХОДІВ ОХОРОНИ ВІД КІБЕРСКВОТИНГУ, ВСТАНОВЛЕНИХ АДМІНІСТРАТОРАМИ ДОМЕНІВ .UA ТА .UKR.....	16
Карташов Павло Ігорович ЦИФРОВІ ПРАВА ОСОБИ: ПІДСТАВИ ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	22
Маркевич Ігор Богданович ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	27

CONTENTS

Babikov Oleksandr

USE OF THE RESULTS OF COVERT INVESTIGATIVE (DETECTIVE) ACTIONS
FOR OTHER PURPOSES - THE LIMITS OF WHAT IS PERMISSIBLE.....3

Budzan Lesiia

THEORETICAL-LEGAL AND PRACTICAL PROBLEMS OF REPRESENTATION OF THE
INTERESTS OF LEGAL ENTITIES IN THE ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS.....9

Bulat Nataliia

COMPARATIVE LEGAL CHARACTERISTICS OF MEASURES OF PROTECTION AGAINST
CYBERSQUATTING ESTABLISHED BY ADMINISTRATORS OF .UA AND .UKR DOMAINS.....16

Kartashov Pavlo

DIGITAL PERSONAL RIGHTS: BASIS OF FORMATION AND DEVELOPMENT
PERSPECTIVES.....22

Markevych Ihor

FUNCTIONAL PURPOSE OF PERMITTED ACTIVITY: REGULATORY AND LEGAL ASPECT.....27

НОТАТКИ

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Часопис Київського університету інтелектуальної власності та права

Випуск 5

Здано до набору 20.05.2024 р. Підписано до друку 03.06.2024 р.
Гарнітура Times New Roman. Формат 64×84/8.
Друк офсетний. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 4,06. Зам. № 0724/525. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (048) 709 38 69,
+38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.